

رضاء الدين بن فخر الدين:

مکتب و زکات

خزینہ و زیستوا

یاردمی

بھاسی ۲۵ تین

ناشر لری:

« کریموف، حسینوف و شوکاسی »

ПАРОВАЯ ТИПО - ЛИТОГРАФИЯ

Т-ва «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и Ко.»

О Р Е Н Б У Р Г Ъ

1900

بوکتاب مکاتب ابتدائی طلبہ لایئنه
 مخصوص معلم لطفی وفا افندی طرفندن
 پښ یښل طرزده سؤال و جوابلی اولارق
 ترتیب اولئمش، هرکیم طرفندن قبول ایدیلئنه چک برکتایدر.

باللرفه کلام شریف او قوته باشلاغاچ، آنڭ احکامارن
 پرینه یتکروب، آڭلاب او توسن ایچون، آنلر ایچون او قولووی
 و آڭلانووی بښل بو «یښل تجوید» نی آلدروب او قوتمنی
 معلم افندیلرنگ هر قایوسینه توصیه قیلامز.
 بهاسی فقط: ۶ تین پوچطه ایله: ۸ تین.

صورتوچی کتایبچیلرغه، خصوصاً معلم و مدرس افندیلرگه بیوک
 تنزیل ایله کوندریلور. پوچطه مارقه سی هم مقبولد ر.

اوشبو کتاب مشهور کتایبچیلرده ساتلامده در.

غلاونی اسقلادلری:

اورنبورغده هم اوفاده

«کریهوف، حسینوف و شرکاسی»

نڭ کتاب مغازینلرنده در.

آدرس: Оренбургъ یا که Уфа

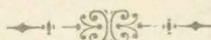
Т-ву «Каримовъ, Хусайновъ и Ко.»

مكتب و زكات

خزینہ و زیستوا

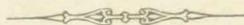
یاردمی

اهل اسلامك مكتبارينى و دينى مدرسهلرنى اصلاح ايتمك،
بونك ايچون لازم اوله چق بايلقك منبعارينى بو قدر تفتيش
ايتمك حقنده ترتيب ايدلمش بو رساله در.

مؤتبی :

رضاء الدين بن فخر الدين .

اريد من المعالى منهاها ولا ارضى بمنزلة دنية
فاما نيل غاية ما ارجى واما ان تصادفنى العنية

کریموف - حسینوف و شریکری

نشرندن و اوز مطبعه لرندہ باصلدی

مکتب و زکات،

خزینہ و زیمستوا یاردمی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وندن بکومی و اونوز بیلر مقدم، قریه
مدرسه سنده اولنور ابدک . مدرسه دن
مفارقت ایدن کیمسه لر عمراری وارنجه

مدرسه ده طوردقاری وقتلرینی صاغفورار، ابدش و درس شریکارینی
پادارنده طوتارلر . ایشته بو عادتین بن هم مستثنا دگلم . بلکه
شاگردک وقتلرمده کوردیکم الک بپوک مختلرم ، بو کونک کوزمه
عدیلسز بر نعمت اولارق کورلمکده در . عمومی و بتون طلبه دن
عبارت اولان بر مجلسک نهو کدر ایسه کوکلمه کلوب : « ای جماعت!
پیاورسزمی ؟ بزم اجتماعن بعینه عرفات تاغنده بیقولمقده اولان

حاجیار مثالنده در، بو یرده آنچق بر ایکی ساعت برلکده اولنوب ،
 صوگره آپرلهچقز ، احنمالکه شوندن صوگ بر بومزنی آنچق آخرته
 کوره چکمز ! » دیمیشدم . واقعا وقت بندیکی ایله مدرسه عالمندن
 آپرلدتی ، بعض بر شریکاری دنیا کوزی ایله تکرار کوردک ایسه
 ده کوبسنی هنوز کوره آلهادق . فاضل و ادیب ، دبه صفتلنورقه لایق
 اولاندن بر مقداری ده « ان الکرام لقصیرة الاعمار » مصرافتجه
 بو دنیاغه وداعده ایتدیلر .

بو اثرنی ترتیب ایتمکدن مقصد ، مدرسه دنیا سینه و درس
 آرقاداشارینه تجسس ایتمک و کچن زمانار ایچون کوز باشاری دوکمک
 اولهای ، بلکه اهل اسلام ایچون اگ اهمیتلی اولان ملی و دینی مکتبلر
 حالندن جزئی اولسه ده بر بحث ایتمکدر . فقط آز بر مناسبت کلد
 یکی ایله شاگردک و قنمی سویلاب کتک بنده طبیعی بر شی اولد
 یغندن یوقاروده اولان چهل لرنی یازدم . « مکتب » سوزی خاطره
 کلدیکی ایله کندی اوقودیغم مکتب کوز آلدینه کلور و شریکارم ده
 برر برر حضورده تجسم ایلر .

بوش و تعطیل ساعتارنده شریکارم و مکتب آرقاداشارم ایله
 بیهواب مکتب و تدریس مسئله لری ایله مشغول اولور ایدک .
 غزنه ارك امینی اولسون ایشتماش ؛ بوسف کنایی و باقرخان
 منظومه سندن باشقه بر مطبوع اثر کورمامش ؛ غیمنازبه و ربالی
 کبی حتی اورنا مکتبلرک و ارغندن و بونلرده نهر تحصیل ایلد
 یکندن خبردار اولماماش ؛ پوچته مرکزاردن یراق تیلیفون
 و تیلیغرافی کبی شیلردن نام و نشان اولماماش یرده تربیه آلهده

اولان آول شاگردارينك بعثلري نه دن عبارت اولاقدر عجا ؟ ! *)
 بو سووالی بن کندیمه ویورم . فقط ایسکی کونلرک بویله
 ایهیتسز حاللری دگل الک ایهیتلی ماچر الری ده کاغذله یازلمقسزین
 کچمک عادت اولدیغنین ، پاروم سطر اولسون یازلمش شی بو قدر ،
 تفصیلاتی ده خاطر مک فالمامش ، اوشبو جهتن منکور سووالک جوابی
 مجبوری ، ویرلمکسزین فالور . توشلرک تفصیلاتی یازلنور اولسه
 قارمه قارشیق بر بلامق اولنه چی معلوم . بزم منکور وقتلره زده
 شندی بر توش صورتنه تحول ابلامشدر .

اهمال که بتون بعثمز آشخانه مز چیلی اولسه ایدی ، آش پشدر
 مک ایچون اوطون قوری اولسه ایدی ، یساروم چاقروم بر دن
 قومغان ایله صو طاشبمق پرنده مکتب باقیمنده برر قیو (قیق)
 اولسه ایدی ، یوق بار بهانه لر ایله مکتب ، قاضیسی چدرقی و چبق
 ایله صوقماسه ایدی کبی خیاللردن عبارت اولمشدر . هر نه ایسه

(*) تحصیل ایتدیگمز مکتب اولان قریه ، مدنیت دنیا سندن شول
 درجه ده یراق ایدی که بونی آگلاتمق ایچون اوشبو برماده نی حکایت ایتک کافی
 اولور : استاذمز حضرتلری حج سفرینه چبمق ایچون حکومتن رخصت صوردیغنه
 سامارا غوییرناطور اداره سندن : « اشگری داخلیه وزارتینه تابشردق » دیه خبر
 آلور . ظن ایدرسهم بو حال شعبان آینه ایدی . « حج کونلرینه اوچ گنه
 آی قالدی ، حجتن محروم اولمه سم بظشی ایدی ا » دیه بی حضور اولوب
 یوردیکنده نه کبی ، بو مأموردر داخلیه ناظینه چبق صوغوب اشنی صورغه
 مشورت ویرمش . اشته چبق صومق ایچون « اونا » شهرینه می یاکه « سامارا »
 غه می وارمق لازم اوله چق دیه تردد ایدوب یوردی . بونلر هر ایکسی ۳۰۰
 چاقروم مسافه ده ایدی . رخصت کادیکسی صوگ آت آربا ایله « نیرغورد »
 شهرینه واروب تیمر یول آرباسینه اوطوردی . دیمک نیلیغراف استاتسهرلی
 اوچوز و تیمر یول وانزالی ده تقریبا بر بیگ چاقروم مسافه ده اولنور ایدی .

مذکور کونلرک بئثلری حرف بعرف خاطرده اولندیغی حالده ده بو کونلر مه قابل تطبیق اولماز .

« اونا » شهرنده اورنبورغ صوبرانییه سنده خدمت ایلدوب طوردیغم وقت ، اورنبورغ مفتیسی جنابلری بر قدر ملالرنی دهوت ایلدوب زمان و عرف ، عادت و شریعت اوزرینه تطبیق ایتمکله اورنبورغ صوبرانییه سی نظاملرینی اصلاح ایدرک بر لایحه ترتیب ایتمک حقیق تکلیفک اولندی (* . قومیز و زمانهزه کوره اکثری ده عام و فکر جهتنجه برنچی درجده حساب ایملن اوشبو ذاتلر ، کندی خدمتلرینه کوشدیکاری ایله بیوک بر حیرت ایچنده قالدیلر و مسئله نك فوق العاده مشکل ایدیکنی کوردیلر . بونک الک کوچای سببی بر کونه قدر بویله عهومی اجتماعلر بولنمادیغی و جمعیت ایله اش کورلورگه اوگرتلما دیکی ، مختلفی فکرلر ایله آشنا اولنمادیغی ایدیکی معلوم ایدی . هر نه ایسه اوشبو وقت اورنبورغ صوبرا نیه سی نظاملرینی اصلاح ایتمک اوزره بر لایحه ترتیب ایلدی . مذکور لایحه موجبنجه اهل اسلامک ملی و دینی مدرسه لری عمو میتله اورنبورغ صوبرانییه سی نظارتنده اولنه چی ایدی ایسه ده ، خصوصی مسکتب و مدرسه لر حقیقده پروگرام توزومک ایکنچی بر فرصت اولان وقتلره ناخیر ایدلنه چک اولدی . شوپله که : مسکتب و مدرسه اشلری طوغروسنک تجربه اهللارینی دهوت ایلدوب ایکنچی بر وقتده مفتی جنابلری مفصل بر پروگرام ترتیب ایندرمک اولدی . فقط اولسگی جمعیت دوچار اولان حیرانقلره نه قدر کامل آدملر اولسه ده اولسونلر ، صوگ جمعیت اهلی هم دوچار اوله چی خاطرلره کلور ایدی . حالبوکه برنچی جمعیت کوز اوکنده اورنبورغ صوبرانییه سینده مخصوص اولان ۱۱ نچی نوم زاقون کتابی ۱ نچی قسم

۶ نچی دفترندن، قریم و قفقاز اداره^۱ روحانیله لرینک اصل نسیخه لری و ترکیجه ترجمه لری اولنه شد. اما مکتب و مدرسه لره دائر پروگرام توزولدیکی وقت بو مرتبه ده رهبر لر حاضر لنده چکی مشکوک ایدی. بوندن باشقه برنچی جمعیت حضورنده، علمی شیلرک عملیاتی مکن اولوب اولمادیغنی بر قدر تجربه ایتمش و باشقه کرک شیلر حقیقه معلومات و برر ایچون اوزبورغ صوبرائیه سی اعضا سندن بعض ذاتلر هر وقت حاضر اولنولر ایدی.

ایشته تیز کوندن ایکنچی جمعیت اولنور فکری ایله مکتب و مدرسه لر حقیقه بر قاج سواللر ترتیب ایدوب معتبر «ترجمان» هزته سیله نشر ایتدردم. بوندن مقصد ایسه خلق، مکتب و مدرسه مسئله لرینه بر قدر وقوف پیدا ایتسونلر و مذاکره ایله طورسونلر دیهک ایدی.

لیکن اوشبو وقت مانفیستلر اعلان ایدلوب هر بر اشلر اوزگره چک اولدیغندن فرض ایدلمش «ایکنچی جمعیت» تشکیل ایدامکسزین قالدی.

بیم سواللر مه ایسه بر قاج آدهلر غزته لر واسطه سیله جوابلر یازمشلر ایدی. ایشته بو ذاتلرک خدمت لری ضایع اولماسون ایچون الله اولدقلرینی اوشبو برده رساله شکلنده جیوب باصبررغه قرار ویردم. هرته قدر «اوا» ده جمعیت اولمالمش ایسه ده صوکره هر طرفده اولان جمعیتلرده وخصوص صورتک اولان لایهلر یازلدیغنی مذکور جوابلرک خیلی فائده سی اولدیغنی انکار ایدلماز. مکتب و مدرسه مسئله لرمز هنوز حل ایدلمامشدر، احتمال که بعض بر کیمسه لر بوندن صوگ هم فائده لنولر.

اک ایلک اولارق اوز طرفندن اولان سواللرینی و صوکره، مرتب تاریخلری ایله جوابلرینی بازاغیم. کوب وقتلر اوتدیکی صوگ،

معلوم جوابلارنى ايسكى غزتلار دىن جىبوب آلىم . شول سېبىلى اگىردە كوزگە كورلما دېكلىرى باخود غزتلەرنىڭ نومبىرى يوغالىدىغى سېبىلى بەزى بىر جواپلار توشوب قالور ايسە مەنور بېورلسون! جواپلار جەمەسى ۱۹۰۶ نچى يىلدە اولمشدر و جەمەسى بوپر دە عېنا كورلور.

I

بنم سو اللرمك اولينه معتبر «ترجمان» غزتلەسى
اوشبو روشدە مختصر بر «مقدمە» قويمشىدى:

(عېنا)

اھمىيىلى محارمزدىن ، افكارلى و نىقى سونىن علامىزنىڭ ار كاندىن بولغان اوفا مجلس روحانىيىنىڭ قاضىسى فضىلىتلو رضا الدين افندى فىض الدينوف جىناپلارنىڭ ادارە مەزە كوندردېكى مفصل مەكتوبىدە مەكتەب و تەدرىس مەسئەسى بەت اولنوب جەلە ولايتلار دە خالى بىر درجە پروشان ، جەلە ولايتلار دە محتاج اصلاح اولان مەكتەب و مەدرىسەلارنىڭ خاللىرىنى بيان ايدىرىك زامانى كەلىش اصلاحات يولندە لازم كان تەدبىرى يازمىشلر و شو اصلاح و تەعالى بىن موجب اولەچق شىبلىرى ھەر يردە ھەر ولايتدە علما و اربابى آره سىندە مطالعە ايدىلمىنى ارزو ايدىرىك بىر خېلى آچىق سو اللر كىنور مىشلر . شو سو اللرى آشاغىدە درج ايدىپوروز . ھەر كس اوقوب فكر بېورسون ، بىلكە بەدە اولنە چق مجلسلار دە ، مشاورەلار دە و تەشەبۇلار دە بو فكرلارنىڭ آزىمى كوبىنى فائىدەسى كور بىلور .

«ترجمان»

۱۹۰۵ نچى يىل ، ۱۲ نچى دېكابىر ، ۱۰۴ نچى نومبىر .

II

مکتب و مدرسہ حقندہ اولان سوءالرمز .

« ترجمان » واسطہ سیلہ ایلامش سوءالرمز ہونلر در :

(۱) مکتب و مدرسہ لرمز دہ مدیر مسئول اولوق وظیفہ سی محلہ اماملری اوستونده اولسونہی ویا کہ ہر بر محلہ مخصوص قیم ہیئتی (پاپیچیتلستوا) تشکیل ایندہ رک مدیر مسئولک ایلہ برابر ، تعلیمدن باشقہ احوالی نظارت ایندہک شو ہیئت ذمہ سینہ تودیع ایلدسونہی ؟ وھوما محلہ اماملری نڈک معلمک ، مدرسہک خدمتلیرین ایفا ایندہ لری فائده لیہی . یوقسہ فائده سزمی ؟ فائده سز ایسہ نہ چہندن ؟

(۲) ابتدائی مکتبلرہ قبول ایلدہک ایچون معلوم ہر یاش شرط ایلدہک مناسبہ دگلمی ؟ شرط ایلدہکی تقدیردہ اقتصاد قاعدہ سینہ رعایت چہندن صبی اولوق شرطیلہ ایر وقز بالالاری قارشیق اولوق ہر برہ پیغوب اوقوتوقی مصلحتی ؟ مصلحت اولدیغی صورتدہ ، موافق ایر معلمر تابلہمادیغندہ خاتون معلملر نصب ایلامک لری مناسبتی دگلمی ؟ .

(۳) مکتبلر و مدرسہ لردہ اولان شاگردلرہ ہر صنف لرنده ویا کہ ائک صوئک صنف لردہ امتحان شرط ایلدسونہی یوقمی ؟

(۴) ہر بر اوقور و بازار بیلن ، یا کہ ہونی دعوا ایدن ، اوشنداق بو کونہ قدر اورنبورغ ادارہ اسلامیہ منندہ امتحان ایلدنوب « مدرسہک » شہادت نامہ سی آلانلرک ہر برین معلم و مدرسہک نصب ایتمک مہکنی ؟ دگل ایسہ نہ چہندن ؟ ہم دہ ہونلرک اوشبو خدمتلرہ لیاقتلری نہ ایلہ بیلنہ چک ؟

(۵) معلملر و مدرسلر بئشدرير ايچون دارالعلمين و عالی مدرسه لر تا سېسنه حاجت وارمی؟ اگوده قز بالالار ايچون آیری ابتدائی مکتبلره و بونون صوڭ بعض مدرسهلره هم لزوم کورلور ايسه بونلره مخصوص دارالعلمات و عالی مدرسهلر ناسېس لازم اولور می؟ اولديغي تقدېده بونلره «علم تربيه» ده هارت کسب ايدن وکندی خمتلرينه مقتدر اولان معلم، مدرس و معلمه لر نصل تارک اولنور؟

(۶) ابتدائی مکتبلرده اير و قز بالالاری آراش اولرق اوقونوق مناسب اولماديغي صورتده بر مکتبه ايکی معين وقلرده اولمق شر طبله اير و قز لاری آیری آیری اولرق اوقونوق موافق اولمازمی؟ مکتب اولماديغي ياخود اولان مکتب بئشمه ديکی صورتده محل مسجد لرنده اوقونوق بېچوڭ اولور؟

(۷) مدرسهلرده اولان شاگردلر معلملره می تقسیم ايديله چک، ياخود معلملر فنلره می تعين ايديله چک؟

(۸) مکتب ابتدائيلرده آنا ديلمزدن باشقه ديگ اوقولسونمی ياکه چيٹ ديبلر مدرسهلره تاخير ايديلسونمی؟ اويله اولديغنده روسجه اوقور ايچون مدرسهلرده برر شعبه آچلمه سی مناسبی ياکه بونڭ ايچون آیری اولرق باشقه درسخانه آچمق دها معقولمی؟

(۹) کله چک کونلرده کندی قوملری و ملتیزی تربيه ايديله چک وکندی نفسلرينه اعتماد ايديله چک صورتده آدملر بئشدرمک ايچون شمديکی مدرسهلر مزده اوقولمقده اولان فنلر و بو فنلره مخصوص اولان معروف کتابلر کفايت ايديله چکمی؟ دگل ايسه بونلرده اولان قصورلق نه جهنده؟ آرندر اچمق و ياکه تبديل اولنه چمق فن و کتابلر قانغيلاری؟

(۱۰) مکتب و مدرسهلر مزه لازم اولان مصرفلره پاره نه برددن

تخصیص ایدہ چکمز؟ قرآن شریفہ مصرف صرفہ اولہرق کوسٹرلن (سورہ ۹ آیت ۴۰) ده «سبیل اللہ» نختنہ لفظک عمومیہ نظر اجمع وجوه خیرزی ادخال ایلمک و بو جہندن مکاتب و مدرسہلر اولی و ابلخ طریق ایله «سبیل اللہ» عد ایلامہسی شریعت نقطہ سندن نظر ایلدیکندہ ممکنہی دگلمی؟ دگل ایسه نہ جہندن؟ ایلمک عالملر ادخال ایلامشلر ایسه ضرورت اولدیغی جہتلہ بسو زمان خصوصاً بزم روسیہده اولان اسلام عالملرینک بو کوندن ادخال ایدرکه حقلری یوقی؟ یوق ایسه نہ جہندن؟

ایشته حیات اجتماعیه من فلسفه سی ایله مشغول اولان ذائلر آرسندن هر وقت سویلنمکده اولان بحثلر اوشبو سؤاللر تحتنہ مندرجدر. اگرده دخی بعض بر میثم نقطهلری اونودوب قالدر مش اولسهق، خاطرارنده اولان کیمسهلر اوشبونده ذکر ایدیلمن رقملر صرہ سبله الحاق ایدہ بیلورلر. ذهن وانصافلری حکم ایتمیکمنه موافق صورتده جواب یازمقلر بن کندی معبشتن و هیئت قومبه مز قایغوسنی کورن محترم ذائلرک جہله سندن رجا ایتمکده بز.

جوابلر ممکن قدر مختصر و سؤاللر ده موافق صورتده اولمه لری هم ده «ترجمان، حیات، نور، فزان، مخبری، العصر الجدید» کبی ملی نشریاتمز باپراقلرینه درج ایلمه سی مطلوبدر. کناپلردن دلیل کوسترمک، قرآن و حدیث شریفلری سند ایلمک لازم کلورسه، اصل عبارتلرین نقل ایتمای بالکمز کناپ اسمنی، تاریخ طبعنی، جلد و بیتنی کوسترمک کفایت ایدر. قرآن شریفک سورہ و آیت رقملری کوستریلور.

«رضاء الدین»

«ترجمان»

۱۹۰۵ نجی بیل، ۱۲ نجی دیکابر، ۱۰۴ نجی نوامبر.

III

برنجی جواب.

سامار شهرنده مدرسه اسلامیه حضورنده اولان
جمعیت معلمین طرفندن:

۱۹۰۵ نهی سنه ده ۱۰۴ نومرولی «ترجهان» جریده سنده ،
فضیلتلو قاضی رضا البین افندی طرفندن ایراد ایدلمش اون
ماده بی مینونیتل ارفودقون صوگره ، کندی مدرسه مزده اولان «علم
و خلفه» اجتماع ایدرک ، محترم افندیه زک عالی سؤالرینه جوابی
ذمه مزه بورچ بیلوب ، طاقنیز وصعتنجه فکرلریه زی یسوروتوب
مشاوره و مذاکره بعدنده توینده مذکور قرارلری ویردک :

(۱) نهی ماده یه جواب : مکنپ و مدرسه لرنک مادی حوائجینه
پویپچیتلستوا نظارت ایدوب ، تعلیم و تعلمه مدرس نظارت ایدره
مدرسه ده طلبه یه حریت (آفتانومیه) ویریلوب ، نظافته و نظامه
خلاف حرکتک اولسه لر همه سی مسئول اولورلر . معارف نظارتی
(باش اداره) طرفندن وضع ایدیلن پروگرامی قصورسز ادا یسه
عقندر اولوب ، معلمک خدمتنی حسن اختیار ی ابله التزام ایتمش
محل امامی ، محل سنده اولان مکتبه معلم اولا بیلور .

(۲) نهی ماده یه : ابتدائی مکتبلره قبول ایتمک ایچون ،
بالارک بدی یاشمندن کم اولمه مالری ابله تقدیر ایدیلوب بوقاری
طرفی تقدیر ایدلمز و بوکنا مبنی ایر و قز بالارلی قارشق اوقونمق
واپر بالالر ایچون معلمه نصب ایتمک مناسب دگلدر .

(۳) نچی ماده به : بر صنفدن ایکنچی صنفه و بر شعبه دن ایکنچی شعبه به چینهقی ایچون امتحان شرط ایلاسون .

(۴) نچی ماده به : هر اوقو و یازو بیان آدم معلم نصب ایلامز . بلکه معامک شهادتنامه سیله و شو بره یاقین اولان انا بتلو آخوند و مدرس لرك امتحانیه نصب ای دیلور .

(۵) نچی ماده به : معارف مکتب لرینه مدرس (پروفیسور) یتشدر مک ایچون دارالمعارف و روحانی مدرس لری یتشدر مک ایچون عالی مدرس لری لازمدر . اوشبو مدرس لره مدرس لری ، مکن اولدقه روسیه تبعه سی اولوب ، تابلمادیغنده تر کیه باشقه مملکتدن کدوریلور .

(۶) نچی ماده به : اقتصاده رعایت ای دیلوب ، بر مکتبه ایکی صنفی ایکی وقتده اوقوتده ضرر اولامسه کرك . آشاو ، ایچو ، کبچ قونو کی ایشار اولدیغنده مسجلده اوقوتده او قومق مناسبتدر .

(۷) نچی ماده به : مدرس لرده مدرس لری فن باشنه ، مکتب معلم لری صنفه توزیع ای دیلور .

(۸) نچی ماده به : مکتب لرده اوچ سنه فقط انا تیلی اوقودیلوب ، باشقه تیللر مدرس ه قسیده نا خیر ای دیلور . روس لسانی روحانی مدرسه لره ادخال ایلامسی مناسب دگلدنر .

(۹) نچی ماده به : حاضرده اوقولمقه اولان جغرافیه ، حساب صرف نعو ، منطق ، کلام ، اصول کلام ، فقه ، اصول فقه معان ، بیان ، بدیع ، فرائض ، حدیث ، تفسیر فنلرندن ماعدا مکمل صورتده حساب ، تاریخ ، سیرالنبی ، حکمت جدیده حفظ صحت . فن نالیفی ، مدرس لرمز ایچون لازمدر . اوشبو فنلرده معروف اولان کتابلر کافی اولسه لرده ، تعدیبل قیلونمه سی و تطبیقات علاوه سی و فن کلامده اولان کتابلرک تعدیبل ایلامسی لازمدر .

مکتب مدرسه لر مصارف قابیغ نامین اوانه چق سوالی
پتر بورغان اولاق چمهینه طابشرلهشدر، شوسببن ۱۰ نچی ماده دن
بو مقامده سکوت ایتدک .

افکارک کایسی طوغری رصواب اولدیغی هر کسک معلومی
اولدیغندن، سمارا جمعیت معلمین اعضالری قارمبن کرام افندیلردن
رجا ایله لر صواب کورامش فکرلری اخذ ایتدک خطالری ایچون
هغو بیورسونلر!

« ترجمان »

۱۹۰۶ نچی ییل، انچی فیورال، ۸ نچی نومبر.

IV

ایکنچی جواب :

سیمپیری ساده « بارناول » شهرنده امام محمدنجیب بن
محمد ظریف علییف طوفندن :

(۱) مدیر مسئولک خدمتنی ادا قیلورلق ذات اولدیغنده
البته محل امامندن فبری کیمسه اولی . اما تعلیمدن باشقه احوال
باپوچینیل ذمه سینده تودیع ایتدک ، طاقا ضرور دیه بیلوروز . زیرا
تعلیم امورینی وغیریلرینی بر امام کورمک غایتده مشکلدیر .

(۲) بدی یاش تمام بولوی غایتده ، هم وحفظ صحنه فائکلی
ظن ایدرز . چونکه بدی یاشدن کم صبی نك عقل و ادراکی کامل
بولمادیغندن کوروده قالدیغی کندیمزک ۹ سنه دنبرو کوردیکمز تجربه
لر ایله مشاهده اولندی . همده ایر و قز بالالارک آبرم مکتبه
بولولوری انصاف چهنندن اولی راق ظن ایدیلبور .

(۳) مکتب و مدرسه‌ارده صنعتی صنفه کچمک ایچون امتحان شرط ایتلوی اجتهادقه برنچی سبب دبه بیلورز .

(۴) مدرس و معلمک که لیاقتیلرینی تقدیر ایتمک دوخوونی صوبرانیه وظیفه سی اولسه کرک . چونکه هر اوقور بازار بلونی دهوی ایدوچیلرگه جلی ظنلریمز سبیلی ، قاچ سنه‌اردنبرو اصول جدیده مکتبلرنده مامول ترقیلرنگ او قدر میدانه کیلماوی ، هر معام کندی فیکرن فائدهلی پروغرام هد ایدوب ، غیرلرگه قولاق صالحادیقندین انواع پروگراملر سببله ترقیاتمزدده مافیش ، دارالمعلمین تاسیس اولنقانه قدر معلملر لیاقتنی تعیین البته اداره روحانیه وظیفه سی اولوب طوررغه تیوش .

(۵) عالی مدرسه و دارالمعلمین لر تاسیسی اگ برنچی مهم واک ضروری شیلریمزدندر .

(۶) بر مکتبه معین ایکی وقت اوقوتقدین مسجدده شرعا منع کورامیدر . صبیانلارنی مسجدکه دخولدن منع ایسه تعلیمدن دگل فقط حرمتسولماسونلر ایچون اولدیقی مطنوندر .

(۷) معلملرنگ فنلره تقسیم ایدلوی موافق ، چونکه الی الآن شاگرد بر خلفهنگ اسیری کبی محسوب اولوب غیرنی معام وخلفه نگ درسندن استفاده دن محروم اولمقددر .

(۸) چیت دیبلرنگ مدرسه‌لره تاغیری مناسب کورلر ، روسجه اوقوتوق ایچون مدرسه‌ده شعبه ویا آبرم درسخانه آچونگ لزومی یاعدمی ، فائده وضررینگ ملاحظه‌سی چوق وللبه‌لی الوغ مدرسه لرنی اداره ایدوچی مدرسلر راینه مفوض بولورغه تیوش

(۹) بو سوال گه رأی بیرمک اولوغ مدرسهلرنی اداره ایدوچی مدرس وادیبلرمنگ وظیفه‌سی اولدیقدین تفصیلندن واز

كچوب لازم فنلارنى و آناره «خصوص كتابارنى انصافچه انتخاب ايدوب بر نظامه قويمغه احتياج وار لغنده شك ايتيمپورز .

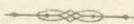
(۱۰) بو سردالك فنواسى محكمهء شوعيهء مز مديراوى هفتى ، و قاضى افنديرك وظيفهء سى اواسه كرك دبو ظن ايديمپورز .
مذكور فزتده اديب محترم فخر الدينوف جنابارينك رخصتنه

بناء كندى طرفهء دن الحاق :

امامارك محل ده گى مدرسه مکتبواگه ميراث مالى كبرى مالك اولولرينه شرهء ، نظاما مساعده بوق ايسه ده اكثر امامار بو وار ثلکى دعوى ايدوب ، مدرسه و مکتبهء كندينين ماعدانى خدمتدين منع ايدوب ، كندى ايسه بو وظيفهء نى ادايه اقتدار سزاقدين ، يا انسانيت سزاسكدين ، قاچ مدرسه و مکتبارك ويران حالنده بولنوب و ملتك متضرر بولديغى چوق برلرده كورلدى . امامارنى محل ده گى مدرسه ، مکتب گه آتا مالى كبرى خواجه اولودن محروم ايدلسه عهء مى فائده لر اولور ايدى . زيرا محل ده گى مدرسه و يا مکتب سزك ملكتكز دبو امامنك منشورينه قيد ايدلمپوب بلكه محل نك روحانى خدمتى التزام ايدلنه در . مدرسه و مکتبهء ملت بالالارينه تعليم و تدريس ايدر گه قيم مقتدر ايسه او ذاتلارك بلا مانع خدمت ايدر كه حر اورنلرى بولور غه تيوش ، ايسترمشورلى امام ، ايسترمخبرى اولسون . بو كبرى مقتدر كشيملر بولغانده محل امامى برله اتفاده بولولارينه هر ايگيسنى بر اهر كوروب تعهد بلكه محل اهالي سزك كمال درجه ده اجتهاد لرى تيوشدر .

« ترجمان »

۱۰ نچى نومبر ، ۱۹۰۶ نچى يىل .

اوچونچی جواب .

چیمستاپول اویازی « فوما » قریه سنده ملا ذکی سیف الدین
اوغلی طرفندن :

(۱) مکتب و مدرسه لره مدیر مسؤل ایله پاپیچینلسنوا تشکیل
ایتو مناسب بولسه کرک؛ امامنر تعلیم و تدریس لرده محبت و اجتهاد
ایله ایفاء ایسنه سهار فائده لی بولسه کرک .

(۲) ابتدائی مکتبلره قبول ایدلمک ایچون صبی ننگ ینی باشنه
بولماقی مناسب وهم ایر بالا ایله قز بالائی بر برگه جبوب اوقتو
حیامن بولوارینه سبب بولوب مصاحت بولماسه کرک، ایر بالار ک
اطاعت قیلاموی ایچون خاتون معلمه نصب موافق بولماسه کرک ،
(۳) مکتب و مدرسه لرده شاگردلره هر صنفه امتحان شرط
بولوی مناسب بولسه کرک .

(۴) اورنبورغ اداره اسلامیه سندن مدرسه ک و معلمک شهادت
نامه سی آلانرنی معلم و مدرس نصب ایتمک امسکانی لیاقتلرینه
نظر ادر . لیاقتلری ایسه معلم و مدرس ک شاگردلرنی تجربه ایله فی
طریقه تعلیم ایتکئلر ؟

(۵) معلم و مدرس لر بتشدرمک ایچون دار المعالمین و عالی
مدرسه لره هم قز بالالر ایچون دار المعلمات تاسیسنه حاجت اولوب
دخی قز بالالر عقائد اسلامیه فی و اوقات خمسه نی کمالنجه ادایه فادر

بولوب عالی مدرسه لر ضرور بولماوی اوقومق یازمق ایله کافی بولسه کرک . رسول (ع م) دن نهی وارد بولوی ایچون .

(۶) بر مکتبه ایکی معین وقتده ایر و هم قز بالالرنی اوقوتمق مناسب اولمای بلکه ایر بالالار مکتبسی کورشیده بولماوی مناسب فتنه گه باهت بولوی ایچون . مکتب بولمادهغی یاخود بولوب یتشمدیکی صورتده محل مسجدارنده اوقوتمق رسول (ع م) نهی قیلغانلقی ایچون مصلحت بولماسه کرک . حلبی صغیر (ص ۲۶۳)

(۷) مدرسه لرده اولان معلملر فنلره تقسیم ایدلوی مناسب بولسه کرک .

(۸) مکتب ابتدا ئیلره آنا دیلمزدن باشقه سی مدرسه لرگه تاخیر ایتلنوی مناسب بولوب روسچه ازوما اوقو مدرسه لرده هم باشقه اوزنلرده هیچ مصلحت بولماسه کرک . اراده سی باری تلاسه قایده اوقور . کرچه سن ایتورسن بونیند ابون احق سوز رسول (ع م) اوزیده بات نلنی اوقورغه قوشقان دیب . اول تقدیرده ایتورمز رسول (ع م) اول وقتک اوقورغه قوشمسه ده دین اسلامنی تبیین و تبلیغ ایچون ضرورت درجه سنده بولغان، اما حاضر اول درجه ده توگل ، نهنه که ابتدا اسلامک مصرف زکات سکز بولوب، انتشار اسلامدن صوگ برسی منسوخ بولغان بو مسئله ده کنلک بولسه کرک (اینسترو قسیه) نامنک اولان تنظیمات زعتندن انشاء الله سلاح بولامز دیب امید ایتکانده ینه روسچه اوقونی التزام ایتو مناسب بولماسه کرک .

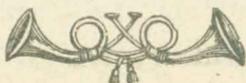
(۹) کلچک کونده کندی قومیزی و ملتیزی تربیه ایدچک صورتده آدمار یتشدرمک ایچون مدرسه لرده صرف نحو فقه

اصول حدیث تفسیر فرائض کلام شول فنلر دن مقدمه اوقوله
 طورغان کتابارنی اوقوب کندی قومزنی هم ملتهزنی تربیه
 اینارک آدملر بنشسه کړک . موندن ماعدا دارالفنون تاسیس
 اینارگه اراده سی بار کشیلر مقصودلرینه لایق فنلر تحصیل اینارلر .
 ۱۰) مکتب و مدرسه لره لازم اولان مصرفلره مصرف
 زکاتندن حد اینسوب مال زکاتنی تصرف اینارگه
 مستحق مصرف زکاتنک بریسی « سبیل الله » مکتب و مدرسه
 سبیل الله غه طرق اولویت ابله داخل بولسه کړک . میزان
 شعرانی نیک قسم ثانیته ص ۱۲ ده قسم صدقات بابنده
 « اتفق الاثمه الاربعه علی انه يجوز اخراج الزكاة لبناء المسجد او
 تکفین الميت » دیگان مکتب و مدرسه مسجندن مقدم بولسه کړک .
 ۱۱) موجود بولمغان زکاتلرغه اورن حاضرلا گانچه مکتب
 و مدرسه لرنک مصارفنه هم معلم و مدرسارگه وهم ملالرغه وظیفه
 روسلره و برلنچه خزینهن آلو ممکن بولماسی؟ مکتب مدرسه
 لرمز اداره اسلامیه تحت نظارتنده بولوب بسو مکتب و مدرسه
 لرنی نقیش ایچون اداره اسلامیه طرفندن ناظرلر نصب اینو
 مناسب کورلماسی؟

۱۲) مکتب و مدرسه لرمزده لزوماروسچه اوقوتلماشه ابدی،
 عقائد اسلامیه نی بالامتحان تعلیم بعدنده گنه اوقوتلماشه ابدی،
 مکتب و مدرسه دن باشقه بر اورنده اختیارلری ابله اوقوسه لرابدی.

« ترجمان »

۱۵ نجی نوامبر، ۱۷ نجی فیورال.

VI

دورتنچى جواب .

(اختصار ايلاه.)

« اوفاء » شهونده ضياء الدين السكمالى

افندى طرفندن :

مکاتب و مدارس حقنده دوشنديکم .

رضاء الدين افندى حضرتلارى « ترجمان » غرانك ۱۰۴ نومره
 سنده اون سؤال نشر ايلامشى . بنده لرى ايسه فكر عاجزا
 نهچه آشاهيده يازيلان ملاحظه نى كوندربيه و قىلغان ملاحظه ده
 قصورلى اولنورسه عصر داش افندى لرمز تنقىد ايدارلرده بنك لريك
 اول قصورلرى تكميل ايك رزم اميدنده يم .

(۱) نهچى سؤاله جواب : مكاتب و مدارس بتون ملتزك حوائج
 ادبيه و علميه سنى تاامين و ترفياتينه سائق اولان مهه و منبع
 اولديغندن ، ملت نه نسبت و بركك لازمدر . اولده گى كى آخوند
 ياكه حضرتلر گه گنه نسبت و بركه سى اصلا مناسب دگلدر . زيرا
 مبارك حضرتلرمز اول مدرسه لرى ملتبن پاره طوپلاب تااميس

ایتمکری ایله برابر، همانک منتدین «بنم مدرسه، سز صالحش مدرسه دگل» دیمکدن کیری قالمايورلر و چوق قریه لرده مکتبلرمز کجه و فویون آخوری بولنمده اولدیغی کبی شهرلرمز ده ده اوبله حالده اولانلری آز دگلدر. بعض حضرتلر، مکتبلرینی صانوب و یا که کرایه و پروپ هر باد قیلدقلری ده یوق دگلدر. بعضلری غایتده مستبند اولدقلرندین و «ملته خدمت» اسمنی فقط پاره طوبلارغه بر آلت گنه ایتدکلرندین کندیلرنک استبداد سلوکینه بر اویسده و روح حیاتندن محروم فالانلری مدرسه لرنده طوتالر، تا که کشی سوزنده فلان آخوند حضرتک فلانچه یوز شا کردی وار دیسونلر ایچون. اما کیفینه کامیان و حریت فیکریله تنور ایدیان افندیبارنی تبعید ایتمه یه هر نورلی وسیلر بولمه به غیرت ایتمکده لر.

بعض محله خاقلی وعظ نصیحت ایشدایم دیبرک مدرسه یه کلسه ار آنلری موثیق دیوب مدرسه دن مندارلاتوب چغارتالر. فچه تورلی امثال قبیحه ایله طابه و عوام بیننه دشمنلق کرتیمبه حضرتلرمز چوق همملرنی صرف ایدلر. شونک ایچونده «شاگرد ایله ریستان باری بردر» دیو محله قرداشلرمز هر وقت ایتمک لردر، حقاریک واردر. بعض حضرتلرده «بنم قویغان پروغرام مستبندانه یه راضی اولان کیمسه مدرسه مده طورر و الا مدرسه مین چغار و یا که قوارم» دیو تهدیدات باطله لری ایله لافلرا هندیانلر سویلیپوره بعضلریده میچ اوتانمزدین بن مختار مطلق من، استرسه م نه قیلورم کبی انصافی و عدالت قبول ایدمگان فرهونلقنی سویلاب شاگردلرک فطرت سلیمه لرینه ضرر کتوره لر و ینه هر جهتدن طلبه نک حریتی الندین کینوب، معارفدن بی بهره بولوب، اخلاق فطریه سندن محروم بولنهرق، استبداد مطلق فکرنی و اخلافسزلقنی

بوندای مستبد اولان و مدرسه آڭا نسبت ویرلگان حضرتلر
ندن اوگرانوب چقالر . . .

بس میلیونلرجه آرسلان اولهچق قرداشلر مز بر کشینک کیفیتنه
قربان اولوب نحو اولنمه لری و آرسلان بولنهچق برده اخلاقسز
حیبتسز، سوزینی سویلرگه مقتدر اولمیان بر قویان اولوب چیقمه
لری مدرسه لرمزک بر کشینک کیفیتنه اداره قیلندیغندلر. بناء علیه
مکتب و مدرسه لرمز مطلقا ملت قولنده بولنسون .

اما اداره علمیه ده مدیر مسئول طلبه نڭ مداخلتی بولمقل برابر
بیلانلر قولنک بولمق شرع و عقلک بیورغیدر. حال حاضره بناء محله
اماملری تعلیم و تدریسه لیاقتلری اثبات ایدرلر و وضع ایدلگان
پروفرام موجبنچه خدمت علمیه صنده دوام ایدرلرسه، معلم و مدرس
اول بیلورلر. اگرده قصورلق کوررلرسه ملت کندیس مناسبت
معلم جلب ایدر.

اما کلاچکده اماملق بر وظیفه، تعلیم و تدریس وظیفه دیگر
اولرق اشلر مز حرکت ایدر امیدنکیم. (نیتنه که مصر و اسلامبول
شهرلری و مملکت لرنک بیلدر) اما اداره ادبیه ده طلبه کندیلری بر
هیئت تشکیل ایدرک آڭا بر رئیس تعیین ایدرلر . . .

(۲) نهچی ماده یه جواب: مکتب ابتدائیه یه طلبه یی باشندن
تخصیرییه یه قبول ایدلنوب ۸ باشندن قالمق جائز اولماز. پاشی
بوندن زیاده اولانلر ده قبول ایدلنور (تا اوقو و یازو بیلدیانلره
مخصوص مکتبلر یا که مخصوص وقتلر تعیین قیلندیغنه قدری) بناء علیه
بر مکتبک ایر وقز بالالر قاریشق اولارق اوقومقلری مناسب دگلار.
وینه ایر بولهچق صبیلر القاء ایدلسکان تربیه ایلر قز بالا یعنی
قادین اولاچقلر تربیه سی باشقه اولدیغندن و بر معلم و پا که
معلمه بر وقتده و بر تعلیمده بو ایکی تربیه نی القاء اینمکی ممکن بولنه

میه چغندن قز وایر چو چقلر آیرم آیرم اوفومقلری لازم کورنه در. و آیرم معلمه و معلم بوانتی ایجاب ایثار. مگر که شمدیلکنده معلمه لر بولنه زسه معلم افندیلر قز چو چقلره معلمک ایدرلر سه تربیه ملییه به ضرر کلنز اما معلمه لر ایر اوله حق چو چقلره تعلیم ایتمکلی، ایرک شجاعت و بسالنتی القاء ایتمه به چکندن مناسب دگلدر.

(۳) نچی مادهیه جواب: امور طبیعیه ده بر درجه دن درجه اغری به انتقال و بر طور دن طور آخیره ارتقاء، استحقاق نسبتی ایله تره. بناء علیه طلبه ننگ یوفاری صنفه بالاستحقاق ارتقاسی قانون طبیعی اوزره کیدش اولدیضی کبی، قوانین تربیه علمیه و عملیه ننگ مقتضاسی اوزره کیدش بولنه چقدر. بوا یکی قوانین ننگ سوقی ایله کیدیلان شی بیوک ثمره لر ویره چکدر... اول استحقاق ایسه امتحان ایله بلنه چکدر. بناء علیه هر صنف امتحان بولنه مفید بولنه چقدر.

(۴) نچی مادهیه جواب: هر بر اوقور بازار بیلن افندیلری تدریس و تعلیم و وظیفه لرینه نصب ایتمه به « اداره اسلامییه » مزنگ « مدرسه سلك » و یا که « معلمک » درجه سی ویرمه سی اداره علیه چه غیر مناسب بر حر کتیدر. نیته که عمرلرینی اسراف ایدوب نه ده شایع ملیته فائده ویرمگان ونه ده مصالح دنیاویه و آخروبه به ذره چه فائده سی اولمغان « شنگ مشهور لر » و « مثل پلاطون » و « فضیه آلکسندریه » لرله چروپ بتکان و امور واهیه دن عد ایدلگان حکمت عتیقه لر ایله عمرلرینی کچرگان ذاتلر نیده امتحان قیلوب علی الاطلاق مدرسه سلك ویرمه سی غیر معقول بر حر کتیدر.

بو حرکت غیر معقوله ایله حرکت ایتمکی سببلی روسیه ده اولان هیئت علمیه مز بیننگ افتراق دول درجهیه وار مشدر که توصیف ممکن دگل. مسلمان قرداشلر مزده هر مجلسلرده امور عامه ده حسن قبیح، حکمت قدیبه کبی مسائل واهیه دن سوز سویلانلیدیکده فانغیسی

قالون سس ایل، هایقرسه و نامرسی از اولسه اول کیمسهنی بو بیک
 یخس ملا ایش دیب چغودن باشقه بر فائده ده حاصل ایده بیلمازلر
 ایدی. بونک سببی ایسه دوخاونی صابرانیه مزنگ امتعانی بو امور
 و اهیه دن بولندیقندن هیئت علمیه مزده شول فنلره حاضر لائوب هم
 لورینی ضایع ایدب، ملیتمزنی محافظه ایدن و حقیقت اسلامیه ننگ مداری
 و اخوت عمومیه ننگ منبعی اولان عالم قرآن ایل، عام حدیثنی امتعاندن
 رکه قیلماقلا رنن ایدی. دها طوغریسی پوز بکرمی سنه یه قریب
 متجان قیلماق ایچون بر پروغرامما ترتیب ایدلما دیکی کبی مکتب
 و مدرسه لر مزده امور دهنیه دن قانعی فنلره اعتناء قیلماق لازم
 ایدیکی حقیقه نذیبه خصوصیه لرده بولنما دیقنی بلسکه خاطر ده بیل
 کرامدی کد ندر. شکرلر بولسون زمانه چه پتسه کلمش
 شاگردلر مزنگ هر طرفدن اصلاحات ایستیکلری، دوخاونی
 صابرانیه نی بر آزچه دوشندروب امتعانی اصلاح حقیقه سیر کولر
 و ندرمه مجبور ایلدی.

البته هر فنن خدمت و تدریسه بولنمه یه کندیسنک اربابی
 بولماق لازمدر. بر کیمسه نه قدر فاضل و عالم اولسه ده هر
 فنن کما ینبغی تدریسه مقتدر بولنمه یه چغی ظاهر در. معلم و مدر-
 سلک وظیفه سی اصول تعلیم و تدریس بیلهرک و ملتی تربیه
 ملیه ایل، تربیه ایتسه مقتدر اولان ذاتلر بولنماق لازمدر. بناء
 علیه معلم و مدرس لر فنون مخصوصیه تخصیص قیلنوب درجه و یرامه
 سی مناسبدر. تفسیر و حدیثنچ مدرس بولنجه قومی؟ یا که فقه
 و اصول فقه دنمی؟ هر بیه دنمی؟ و یا که باشقه فنلر دنمی؟

(۵) نهی ماده یه جواب: معلم، معلمه و مدرس افندیلر بیتشدر
 ایچون دارالعلمین و عالی مدرسه لر بنا قیلنمه یه احتیاجهز، نفس آلمه ده
 هوایه و کور مکنه کوناشه احتیاجهز کبیلدر. بوکئا هیچ بر کیمسه

انكار ايتماز اعتقادىدەيم . حقوق انسانىيەنىڭ يارىمى و ماست آر
 سالانلارنىڭ كركلى تربيە مەلبەلىرى قىلارمىز قولنى بولدىغىدىن بىلكە
 خانونلار قىلارمىز ايله انسانلارنىڭ بقاسى و تناسلك دوامى اولدىغىدىن
 آنلار بىز ايرلارنىڭ كىر بىر نەچى اعتبار قىلنماق قىلدى و شامىللىرى
 بىوك اولان قىلداشلارمىز دىن اولدىلارنىدىن بو كوندىن اجتهاد
 ايدەرك رجوليت نامىنە آنلارە دارالمعلمات انشا قىلنمەلىدىر .

معلمەلر حاضرلكە روسىيەنىڭ غىمنازىيە مەكتەپلەرنىدە اوقومىش
 خانم افندىلەردە علم تربيەدە مەقتىرە اولدىلارنىدىن بىر آزچە معارف
 اسلامىيە آشنا قىلدىقنىڭ سوڭرە معلمە بولنورلار . ملتەز بىلكە
 بولسا بىن قىلارنى بىر آزچە تربيە اسلامىيە آشنا قىلدىلارمىق اىچون
 اسلامبول دارالمعلماتىنە كوندىر . . . آنلار دە تربيە اسلامىيە كورەرك
 تەحصىللىرى اتمام بەردىنە مەلىكتەنە كەرك معلمە اولورلار . بىناەلىيە
 بو كوندانوك معلمەلەرمىز بوق دگل و كىلەچەك اىچوندە بويلاچە
 حاضرلكە مەكىن اولور .

(۶) نەچى مادىيە جواب: بىكرمى دورت ساعنىڭ دورت ساعنى
 اير اولەچى چوققار اىچون اوچ ساعىت يارمە قىل چوققار
 اىچون بولنور . فقط قىل چوققار صباح ساعىت سىكزىدىن حاضر
 بولنوب اون بىر نەچى يارطىدىن چىقارلار ، اير چوققار ايسە
 ساعىت اون اىككىدىن باشلاپ ساعىت اوچ اولدىغىدە چىقارلار .
 (۷) نەچى مادىيە جواب: معلم افندىلەر فنونە تەقسىم قىلنمەلىدىر .

زىرە هر كس ، جناب حقنىڭ ھە ايتدىكى قوائىن طىبىيە ايله سوق
 ايتىلدىن فنە طىبىيەتلىرى ايله ، و نشاطلىرى ايله ، اغوب وارمەدە .
 بىناەلىيە معلم افندىلەر ، كىتەپلەرنىڭ قوائىن ھەبىيەلىرى ايله سوق
 ايتىلدىن فنونە تەلىم و تدرىس ايتەكلىرى مناسبەر و ىنە هر كس
 فنونە متنوعىيە حارى اولارق ، اول فنوننىڭ هر طارفىدىن حقائق

و دقائقی حل فیلوراسق مالکھ حاصل ایدوی غایتده مشکله .
 کندیسنک مالکھسی اوامبهرق فقط مطالعه قوه سی ایلگنه افاده ،
 حقیله بولنمادیغی ، بلکه کوب اصطلاحده و چوق مسائلده طلبه
 متردد اولورق مدرسهلردن چقدقلری کوز آلدنده کورنوب
 طورلمقده در . بناء علیه معلم و مدرس ائدیبار فنونه تقسیم
 قیلنق الزمدر .

شاگردلر معلم و مدرسله تقسیم قیلنمقی ایکنچی جهندنک
 ضررلیدر . زیرا بر قریه و یا که شهرلرمزده بر قاچ مدرسهلر
 و مکتبلر بولنور . بو مکتب و مدرسهلرده صوق طبیعیلری ایله
 بعض فنلرده ماهر اولان کیمسهلرده بولنور . اگرده بولنور
 طلبه تقسیم قیلنورسه طلبه و علما بیننده اصلا یا قشما یان حسدلر
 قاینامقده بولندیغی کبی طلبه بیننده دشمنلق حاصل بولوب
 گویاکه براگوسی باپون عسکری و ایکنچسی روسیه عسکری
 کبی بولنوب دینمزک مداری اولان اتحاد ، اتفاق قالدورق آنک
 برینه نفاق و افتراق حاصل بولوب ، سوکره بتون محله لرمز بریسی
 ایکنچسینه دشمن بولوب هجده اسلامینه یا قشما یان اشلر صادر بوله در .
 اما معلم و مدرسلر فنونه تقسیم ایدلسه بر فنه ماهر اولان
 معلم شهرده و یا که قریهده اولان هر مدرسیه فنینه قاراب پرو-
 حرام موجبنجه اولان ساهتنده معلمک ایدچکلرندن ، بو مدرسسه
 فلان آخوند مدرسهنی و یا که حضرتک فلانچه بوز شاگردی
 وار ، شکلنده اولان قوری اسمله آلدانوب حسد قیاشمقلر
 بنوب ، مجموع مدارس ، مجموع معلم و مدرسلرنکی بولنه چغندن
 معلم و مدرسلرمز (طوفریسی حضرتلرمز) بر قرداش اولاچقلری
 کبی بولنرک تریبسنک اولان طلبه مزده بر قرداش اولارق اتحاد
 اسلام واخوت دینیه قویاشلری طلوع ایدر امیدنده ییم .

۸) نهجی مادهیه جواب: مکاتب ابتدائیهده آنا تیلندن باشقه تیل اوقولیق معقول دگلدر. زیرا بالالرك استعدا دلری غایتهه جزئی و کندیلرینك آنا تیلنده فط کوزلرینه کورنهش نرسه لر اسمنی و کندسینك شخصیتینه گنه دائر فعللری بیلمک لر ، کوز- لرندن غایب اولان نرسه لرنی تعبیردن عاجزلردر. محسوساتینك گوزلجه بیلماسلر. حالبوکه آنا تیلهزك قواعدی و املاسی گوزلجه آکلاشلمقی لازم ایدی هر ملنپرور فاشنده مقبولدر. بناء علیه مکاتب ابتدائیهده آنا تیلندن باشقه تیل اوقولمه سی مناسب دگلدر.

۹) نهجی مادهیه جواب: حسن (اسن) قریه سنده تشکیل ایبیلان جمعیت ادبیهده بنده لری اوراده اولان افاضل کرام افندیلر. هر لائحه تقدیم قیلمشدم. اول لائحه مکاتب ابتدائیه دن عالیه دینیهیه وار نهجه قدری اولان تنظیماتنی حاوی ایدی. افاضل کرام افندیلر جزئی تنقیحات بعدنده قرار ویرمشلر ایدی. شسول لائحه موجبجه مکاتبه تحصیل قیلنسه هانکی مکاتب دینیه مزده اولنورسه اولنسون مقتدر آدملر یتشور امیدنکیم.

* * *

حاضر لکده بو قدری ایل اکثفا ایدیورم و انشاء الله تیزدن اونجهی سؤال ده جواب یازارقی کوندررم (*)

(*) بو مسئله حقیقه صاحب مقاله طرفندن بر شی یازلوب یازلمادیغی بزه معلوم اولمادی .

IIV

بشنچى جواب .

« بوا » شهرنده عبدالرحمن افندى سعيدوف طرفندن :

رضاءالدين افنديڭ ۱۰۴ نومبر « ترجمان » ده نشر ايدلمش سو اللريده نفس ترجمانك بر قدر جواپلر كوردى . قزان مخبرنه دغى كورله چكى يازلدى . بو سو اللر بر مسئله عوميه اولوب عومك فكري ايله ايشلانه چك اولديغندن بنده اوز فكري يى يازوب كوسترمگه قرار و بىردم . يازلان جواپلرڭ قبولگه لائق اولوى اولماوى ايكنهي مسئله در .

(۱) يالغز بر امامڭ مکتب مدرسه اداره ايتمکنده قصور اولوق بيك قريب اولديغندن مدير مسئولك ايله برابر ، نه ايمدن باشقه احوالگه نظارت ايتمك هر محلگه مخصوص حمايت هيتيڭڭ ذمه منه تاپشراق مناسب اواسه كرك . محل اماملرڭڭ محل اشى وسائر شغللرى چوق اولديغندن معلم و مدرسك وظيفه منى يالغز لريغنه ايضا ايتمكلرى فائدهلى اولمادى و اولميه چقدر ومع ذلك يانلرنده بر معلم بولندرمق شرطى ايله معلم و مدرسك ايتمكلرى فائدهدن خالى اولماسه كرك .

(۲) پك ياش بالالرك نوای فکریه لر بنه مطالعه و درس ایله اشتغال ضرر و بومك خوفی اولدوبندین ابتدائی مکتبلره قبول ایدلمك ایچون معلوم بر یاش شرط ایدامك پك مناصب اولنسه كرك . خلق نظرندنه شمدیلک منفور اولدیغی ایچون ایر و قز بالالارنی قاتش اولارق بر بوگه جیوب اوقوتوق مصلحت دگل کبی کورنده در .

(۳) مکتب و مدرسهلرده اولان شا کردار هر صنفده امتحان ایدله پك اولورسه امتحان و تکرار بهانه سی ایله هر سنه بر آی یاخود آی یارم وقتلرینی کچورمك لازم کلدکندن صوگ صنفلرده امتحان شرط ایدلسه کافی اولوق ظن غالبدر .

(۴) اوزی بیلویده بیلدررگه افتداری اولمیانار ، یاخود بالکز بیلیم دعواسنک اولانلر طبیسی معلم و مدرسلسکه لابق دگللوردن اورنبورغ اداره اسلامیه سنده امتحان ایدلوب معلم و مدرسلسکه شهادت نامه آلانلرك اکثری اصول تعلیم و تربیه دن بی غیر اولدقلر ندن هر برینی معلم و مدرس نصب ایتمك فائده لی اولماز دیب ظن ایدلدر . بو خدمتله ایباقت نه ایله بلنه چك ؟ بو سوئال جواب ایچون بنم فهم ایرشمیدر .

(۵) معلملر و مدرسلر یتشدرمك ایچون دارالعلمین و عالی مدرسهلر تاعسیسنه بر دگل بیك کره حاجت واردر . قز بالالار ایچون اولان آیری مکتب و مدرسهلره « علم تربیه » ده مهارت کسب ایدن محله و مدرسهلر یتشدرمگه مخصوص « دارالعلمات » و عالی مدرسهلر تاعسیسنه احتیاج وار ایسه ده شمدیلک روس مدرسهلر نده تربیه کورکان و آز اولسه ده خارجدن جلب ایدلسگان خابیلر ایله اکتفا ایتمك مناصبرك اولسه كرك .

(۶) قشقی کونلرده وقت مساعد اولورسه بر مکتبه ایکی معین وقتلرده ایر و قزلارنی آیری آیری اولارق اوقوتوق موافق

اولسه كرك . محامده مكنب اولماديفى ياخود يتشهاديكى نقدبرده
محل مسجدلرنده اوفوتوق ضررلى اولماسه كرك .

(۸) نما كردار معلملرگه تقسيم ايدلونك فائده سى اولماو معلوم
اولديغندن معلملر فنلره تقسيم ايدلمك موافق اولديغى كى فائده سيك
تجربه ايله بلنميشدر .

(۸) آنا ديليز دن باشقه ديللر مدرسه لره ناهير ايدآوب آيرم
درسخانه لرده اوقولمقى فائده ليرك و عوام تهمتندن سلهمرك اولسه
كرك .

(۹) انسان اولوب يتشدرمك ايچون شمدى مدرسه لر
مزده اوقولمق اولان فنلر وار فنلره مخصوص اولان معروف كتابلر
قطعيا كافي دگلدنر . صورلرى مرادلرى آكلاشلماز درجه مغلق
اولوب شرحلرگه او شرحلر حاشيه لرگه محتاج اولديغندن ، شرحلرده
ده بر طاقم قيل وقت و انماهى فلان فلانلر ، واهى ديللر ايله
مشهون اولديغندن وساير جهتلر دندر . درس كتابلرينك متن ،
شرح و حاشيه لى اولمقى عموم ايچون منفعتلى دگلدنر . تبديل اولنه چق
فن و كتابلر اك اول صرفدن ديار مزده معروف اولان فارس صرف
كتابلر . خودن قواعد ، عوامل ، انبوذج ، كافيه كتابلرى يرنك ظن
عاجز مه بنا باشره كلره مقصودف هادى افندينك «القوانين النحويه»
سى بيوگره كلرگه «الدروس النحويه كافي» اولسه كرك . كافيه ايله صبي
بالالرنك باشنى و انقى تعجب ايدله چك بر اشدر . محترم موسى
بيگييف افندينكده « تاريخ القرآن و المصاحف ۱۱ صعيه ده »
هدايه حقنده فى فسكى بيك طوغرى اولسه ده مطلق اينكان دبو
كوكليله اورنالمقانلقدن كافيه حقنده فى فسكى قبولگه شاپان دگلدنر ،
دبوطن ايتمش ايدم . كتابنى آلوب « لاصنوف العالميه فقط » قىدى
منظورم اولديغندن ظنمى دنوندم . منطوق فننده اولان كتابلرى

اساسندن ترك ايدوب لازم اولورسه قواعد منطقی بيلمك ايچون بيك سهل طريق ايله بر كتاب حاضرله مك لازمدر. كلام فننده عقايد تفتازانی « عقايد جسری » ايله عقايد عضدی « الحكمة البالغة » ايله تبديل ايدلسه موافق اولور كيمي ظن ايدله در. زيرا چن تحقيق دوانی نك دگل مرجانی نكدر. (فقط بنم ابوالنصر القور صاوی نك شرحلرني كوردكم يوقدر) فن بلاغتده دياره زده معروف اولان « ناخيس » كتابي ده درس ايچون مفيد دگلدر. لکن فاو كتاب ايله تبديل تپوش اولديغنی ده بن بيله آلميمن. فقط بو فننده درسكه يارايه چي بر كتاب خبلی مدتدن بيرو شوفن ايله اوغراشان مدرسهُ محمديه شاگردلارندن كوتولميش ایدی نه سببند. ندر بو كونگه چه ميدانه قويماديلر. بوقسه تصوف آستنده می اورتلوب قالدی؟! بو كيمي بعض خدمتلى مدرسهُ محمديه رفیقلر مژدن يالگن بز شاگردلر گنه دگل انسانيت اميد ايتسه دخی حقى واردر. فقه دن درسكه يارايه چي كتاب هدايه اولسه كرك. علم الحدیث دن صحاح سته نك برنی علم القرآن علی وجه الكمال هومى درس پروغراملرينه ادخال ايتمك لازم وفرضدر.

(۱۰) مصروفله كلنچه ۹ سوره ۴۰ آية : و ۶۰ آيتلرده « سبیل

الله » جمیع وجوه خیردن عام اولوب مکتب و مدرسهر شو جهلدن اولمقدن اصلا ممانعت يوقدر، بالعكس (۹ سوره ۶۰ آية) تفسیرنده مکتب مدرسهر نك سبیل الله دن اولمقنى مؤيد سوزلر واردر. مثلا تفسیر خازنده بو كيمي سوزلر بولنور.

علم و متعلملرک سبیل الله فه داخل اولمقی خصوصنده ابن هابدين ده بر خبلی سوزلر بولنديغی كيمي مشكات شرحی مرقانده (۲ جلد ۴۵۸ ص) بونی مؤيد سوزلر واردر.

هر حاله مکتب مدرسه لرمزك وجوه خیردن اولمقنده اصلا
 شبهه یوقدر. صدقه بی جمیع وجوه خیره صرفنك جوازی ایله ایسکی
 عالمردن بر خیلی آدملرده فائل اولمشدر. الله نك نعمتی دخی بر
 زمان ووقت قه مخصوص دگلرگه بر نیجه سنه مقدم بر نیجه آدملره
 « سبیل الله » ننی تعمیم حقنی ویرسونده بو زمانده فیلاردن مسدود
 اولسون. « سبیل الله » اکثر تفسیرلرده تخصیص ایلامش ایسه ده
 افضاء قرآن تعمیم در، رضای نبوی دخی تعمیم ده اولمقده شبهه
 یوقدر. ۱۰ نچی سؤال حقنده غی فکرمنك خلاصه منی آیتنك لازم
 کلورسه دیه بیلورمکه « سبیل الله » جمیع وجوه خیردن عامدر.
 مکتب مدرسه لر وجوه خیرنك افرادنن بر فرددر. دلیل، تخصیصه
 دلیل ك عدمیدر. اسکن بزم بوندن جبولغان آنچه مز مکتب مدرسه
 لرمزنی تربیه گه کفایت ایتمه یه چکدر. بنا علیه بزلر مکتب مدرسه
 لرمزنی تربیه ایتمک ایچون اوقو خصوصه روس وطنلشلر مز ایله
 بزدن برابر آلفغان آنچه مزنی اوز مکتب و مدرسه لرك کرکلرینه
 طونمق ایچوک صورمق و آلمقدر. بزم البت شوندن باشقه بر چاره
 مز یوقدر. بونی یازمقدن عرض فکرمنك طوغری اولدیغی دهوا
 دگل افراد ملتدن اولوب بازارغه حقم اولدیغی ایچوندر.

« آزاد »

۱۲ نچی نومبر، ۳ نچی، مارت ۱۹۰۶ سنه.

VIII

آلتنچی جواب .

طلبه دن سراج امیری طرفندن :

(۱) مکتب و مدرسه لره نظارت و مدیر مسئول تشکیل ایتمه البته لازمه . کرك نظارت و كرك تعليم جهينه اولسون ، امام لرك داخله ایتمه ملری لازمه . چونكه اماملرك كندی مكفی و رسمی وظیفه لری اولدیغندن موقت و مرتب نظارت خصوصا تعليم ایتمكلری امکان خارجك در .

(۲) ابتدائی مکتبلره یدی یاشندن کم صبی قبول ایدلمه مک لازمه . ایر بالار ایله قیز بالالرك بر مکتبه تحصیل ایتمكلری باشلوچه بر ضرره مؤدی اولسه كرك ، سائر ملتلرك منضر اولمقلری کوز اوکمزده در . ابتدائی مکتبلره خاتون معلمه نصب ایدلمک ، آنالق شفقتینه آلمش یاش بالار ایچون ، ارککدن دها متاسیر .

(۳) مکتب و مدرسه ارده بر صنفدن ایکنچی صنفه کوچمک ایچون امتحان البته لازمه .

(۴) معلم و مدرسك ایچون لیاقت کرکدره اورنیورغ اداره اسلامیه سنك شهادت نامه سی کافی دگلدر . چونكه او شهادت نامه لری اکثریا لیاقتسز ذاتلر حاملدرلر . اما نصل اثبات لیاقت ایدیلچکی

ایسه بزم روضیه مسلمانلری آراسنده هنوز تحت قراره
آلنماش وجوابی ده مشکلدر.

(۵) مدرس و معلم ینشدیسرمک ایچون دارالمعلمین و عالی
مدرسه لر ضروردر. ایسولر و خاتونلر علوم و معارفه، تهذیب
اخلاقه مساوی اولوق مقتضای حکمت و طبیعتدر. بو طوغریک آنالر-
مزاک تریبه سزلکندن ناشی اولاد ملتک نه قدر متضرر اولدقلرینی
نظر اهتباره آلهق درکلدر.

(۶) بر مکتبه بر وقتک ایر وقیز بالالرنی تعلیم ایترمک
ضروردر. تربیه اسلامیه یعنی فاموس و حبشیت اولان برده
ادب سزک اولاماز. مسجدر ایسه مهالك اسلامیهده بو وقتک قدر
عادتا دارالندیس اوله کلمشلددر. بوندن سوگره اولسه لرده
استعاله سی یوقدر.

(۷) مدرسه لرده هر فنه معلم تخصیص اینمک لازمدر.

(۸) ابتدائی مکتبلرده آنا تیلندن باشقه سی اولوق مناسب
دگلدر. اما مدرسه لرده ایسه، روسجه اوقومق نظاما مجبوری
ولوق کرکلدر. چونکه مدرسه لریمزده اکمال تحصیل ایدرن ذات،
ازومی کلکده هر ملت فارشوسنده، کندینک حقوق دینییه و مد-
نیه سنی مدافعه یه و محاسن اسلامیه یی آکلامیه مقتدر اولمقی
فرضدر. بو ایسه بولندیقک مهاسکتک لساننی بیلمدکجه اولاماز.

(۹) مدرسه لرمزده تحصیل ایلمکده اولان فنلر استقبالمزی
تأمین ایچون کفایه ایده مز. مدرسه لرمزی سائر ملتلرک
روحانی مکاتب، عالیهلری طرزنده قیلیمه ممکن قدر اجتهاد
ایتملی یز. اما بو وقتک قدر تدریس اولونای کتابلری اساسندن
تغییر ایلوب، تعلیمات قرآنییه و احوال زمانه موافق صورتده
ترتیب ایده رک مخصوص نظارتک تنسیبی بعدنده تدریس

ایداملیدر، چونکه بزم اسکى کتابلریمىزك فقه قسمى: مكاتب، عىب، جارىه و سائره كى لزومسىز مسئله لور؛ اعتقادات قسمى تورلى ایسغولاستیقلر ابله مملو اولدقلرندىن طلبه نك كوكره كارینى چورتوب، كنج ملت چچكلریمىزك كوكللىرىنى اسلامیندن صوفو-توقىن باشقه خدمت اینمیه چكلدر.

۱۰) مكتب و مدرسه لومزده زكات و باشقه وجوه خیراندىن كاش ماللر صرف ایديلورسه پك گوزل اولور ایدی. شریعتىمىزك خیر ایشدىن منع ایتمدیكى هر كسه معلومدر. و برده، مكتب و مدرسه لریمىزك تربیه سی ایچون روسیه خزینه سندن معارف یولینه صرف قیلنمقده اولان آقچه دن مقدار نفوسىز مناسبنجه صورمیه حقمز واردر. صوراملى یز. اداره اسلامیه رئیسلى ایسه بو بولده فداكارلىق اینجه به قىر، رهبرلك قیلنمقلى لازمدر. «ترجهان» ۲۶ نچى نومبر، ۱۵ نچى مارت.

ذیل

صوكره اوشبو مکتوبینه سراج امیری طرفندن بوروشده
بر «ذیل» یازلمشدر:

كچى سنه قاضى رضا الدین افندىنك تعليم و تدریس حقنده اولان سؤاللرینه جوابا ۲۶ نچى نومرلى غزته كزده فكریه بیان ایتدكه طلبه یی صنفدىن صنفه كوچرمك ایچون قطعیا امتحان لزومین سويل مشیدم (۳ نچى ماده).

شمدى ایسه بو فكریمدىن رجوع اید یبورم. چونكه تربیه و تعليم حقك یازیلان رسالهلری مطالعه ابله كسب ایتدیكم معلوماتی

دورت سنه ظرفنده ایدیلان نجر بهم ایله تطبیق ایتدیکم سوکنده ،
 دگل بزیم باشسز آیافسز امنعا نلریزه، حتی الک منظم و رسمی
 امنعانلرکنده فائده سز و بلکه ضررلی ایدیکینه قناعت حاصل ایتدم .
 سواج امیری .

« ترجمان » ۱۹۰۷ فچی بیل ، ۲۲ نجی ینوار ، ۷ نجی نومیر .

IX

یدنجی جواب .

چیستوپول اویازی « آدم » قریه سنده امام محمد بغدادنوف
 طرفندن :

مکاتب و مدارس مسئلهسی

هرمتلو قاضی رضا الدین فخر الدینوف اوندینک « ترجمان »
 ده مکتب و تدریس خصوصنده اولان سؤالره جوابده بزم فکرمز
 اوشبودر :

(۱) مکتب و مدرسه لرمزه مدیر مسئول اولوق وظیفه سی
 ایچون هر اون قریه گه بر مدرس اسمنده گی امامنی نصب قبلوق
 لازمدر . شوکا تعیین قبلنمش امام مدرسمن اوزینک تعینده اولان
 قریه ناک مدرس و مکتب اشلرینی تاما قارار . لازم اولسه مکتب
 بنا قیلدر . هر سنه اول قریه ناک مکتبلرینه معلم تابوب قویوب
 معلملرک اجتهاد و دیانتلرینی قاراب آنلرنی وقتنک خدمتلرینه بیورر

هم معین وقتک تعطیل بیرر. بو اشلرک بارینی دوخاؤنی صوبرانیافه اعلام قیلوب طورر.

معلمک وظیفه سی اماملره هیج ویرلماسون ، اگر معلمک ایسکیجه ینه اماملره قالسه حالمز هیج تغیرلنمیدنچه ایسکیجه جهالت ده قالمزده شجه بوقدر . چونسکه اماملر، هر نه قدر بو خصوصده اجتهادلی بولسه لرده، بو اشدن اقتداراری بوقدر. اماملرک بو اشلرده اقتداراری بوقافی بوندندر:

مثلا هر کون بش نمازی اماملرمز ادا قیلدرمقلری لازمز، مؤذن امامزنی نمازغه، اسنادبیکه و هیاللر کندی تربیه لرنی نظر ایچون چاقردر. هوامک بری جنازه فه و ایکنچبیش نکاح اوقورغه ، اوچونچبیشی اسم ویررگه ، طلاق و خلع حقوقلرنی قارارغه و باشقه ضیافتلر و بعض وقتلرده حکومت طرفندن چاقرلورار. شول وقت مکتبده گی بالار علی الاتصال کندلری برله شغلانورگه چاقره لر بو امورلر بر کشینک ذمه سنده بر وقتده ادا قیلنق ابل نیچک تکلیف ایدلسون ؟ بو وقت قدر اماملرمزک بو اشلر برله مبتلی اولوبده یگلمی اوتکازولری ده بر کرامت کنه ایدی . بوق ایسه آدم طافت طوتا طورغان نرسه لزدن توگلدر.

صاغ اولسکز اماملر ، آرتق بو خدمتلرک بهضیسی سزدن آلنسون. مقدم خدمتلرکزه الله رضا اولسون!

(۲) برقریه ده نچه محل اولسه ده مکتب برگنه اولمالی و الاقریه خلقی تورلی مکتبک اوقو و فیرری اشیا سیننی نظرغه اقتداراری ضعیفله در هم هر محل متفاوت اولوی سببلی کچرکلری ضعیفله اولدر. بس بولای بولغاچ هرقریه ده برگنه مکتب اولمالی. اول مکتب مسجدر شیکلی ایکی بولمالی ایدلوب بر بولمه سنده ایر بالار، ایکنچبیشنه قز بالار تعلیم ایدلملیدر. ایرلرگه ایر معلم ،

قزلرغه قز معلمه قویلمالی، اما قارا قارشوق اوقولو مناسب دگلدر. لکن تیز وقتک قز معلملر يتشدر و ايچون شهرلرگه قزلر معلمه سی ايچون دارالمعلمتلر بنا ايدلوب معلملر يتشدر و لازمدر.

معلملر ايسه شول ايسکيچه مدرسهلر مزين چقسده کافی اولور. لکن معلم اولان آدمک بالالرنی اجتهاد قيلندروی یا که دیانتی، شول محل امامی آرقلی صوبرانیا طرفندن صوراله طورمقی لازم اولسون: اگر محل امامی معلمی استقامتسز واجتهادسز کورسرسه شول محل ننگ بالالرنندن یا که محل اهالی سندن صورالو ایل عزل قيلنور و دخی بوسی ده لازم اولسون. معلم افندی هر وقت چالمه ايسله گیزب نمازدين قالماسون، صورت و ششکلده ملالر صورتنه اولاق لازم اولسون:

(۳) صیبلرنی هر صنفده امتحان مقبول دگلدر. چونکه بلا فائده آدم بوزینی برتو هیچ مقبول دگلدر.

(۴) دورتنچی سؤاله جوابلر یوقارغی جوابلر برله بیرلدی.

(۵) معلملر يتشدر و ايچون آرتق دارالمعلمتلر بنا قبلورغه حاجت یوق، باری شول اماملر مزين چغه طورغان مدرسهلرنی بخشی اصول برله تربیه لازمدر، لکن مدرسلر مزين ابتدا شاگردلردن اصول مالی: سنک نینگ معلم اولومی یا که امام خطیب و یا که مدرس ولومی؟ دیو؛ شونده هر شاگرد اوزینگ نیتنی بیان بعدنک مدرس فندی مقصود اولان مرتبه سیننه نسبتا شول مرتبه نی قاری طورغان خلفه گه بیرره. لکن خلفه لر شول وظیفه لرگه قسمت قيلنورغه کبراک. مثلا معلملرنی، امام خطیبلرنی، مدرسلر يتشدره طورغان خلفه اوزلی اوزینه اولمالیدر. بس بولای اولغانده ايسکيچه مدرسهلر مزين ده انشاءالله بخشی تربیه لی معلملر، امام خطیبلر و مدرسلر

چقار هم الوغ مصرفلرغە دوچار اولماينچە دە مقصودلار تمام اولور
 و اشلار بعدندە مرتبه‌نى امتحان قىلغۇچىلارنىڭ شول خالغە لارنىڭ
 شهادت نامە ئالغۇچىلىق تونۇلار ، لىكىن شول اوچ مرتبه‌لى
 آدم لارنى اوقۇتقۇچى خالغە لار مۇدرىس لارنىڭ رخصت اولوب شول منصب
 غە ايرىشسە لار خدمت كە طوتۇنۇلۇرى ايله دوغۇلنى صوبىرا نىباغە
 اولۇرنى اعلان قىلۇرلار .

(۷) بزم دورتنچى سۇالە وىراسگان جوابزىدە غى طريق
 اوزرە پروگراملار بورسە مۇدرىس لار دە اولان شا كۇرلار مۇعلمارە
 تقسىم ايدلۇب هم مۇعلمار فنلرە تقسىم ايدلۇ ايكىسى بۇرۇن حاصل
 اولاقۇدر .

(۸) نچى مۇكتب ايتدائىبە لىرمۇدە آنا لىساندىن باشقە دىللىر
 اوقۇلمە سنى مصلحت كۇر مۇبىز . چونكە بۇلر حاضر آنا دىللىنى اوقۇر
 غە هم آنى بىلماۇدە عاجز لىرمۇ . اوّل آنا لىساننى بىلىرۇدە كامل اجتهاد
 مۇ ضرۇر دۇر . آنى بىلىدۇكىن صوكۇ غىرنى بىلىرۇگە آنصات بۇلۇر .
 بۇرسى بۇرسىنە بۇل آچار . بۇرسى حاصل بۇلۇدۇن ئۇل ايكىنچىسى اىچۇن
 قاىغۇرۇ مصلحت تۇگۇل .

(۹) نچى مۇعلمارە نە اوقۇتۇلۇچۇق ، نە طريق اوقۇتۇلۇچۇق ، اماملرە
 نە اوقۇتۇلۇچۇق ، نە طريق اوقۇتۇلۇچۇق ، مۇدرىس لارە هم نىبندى كىتابلار
 و فنلر اوقۇتۇلۇچۇق ايدىكىنە مفتى حضرت اماملارنى و مۇدرىس لارنى بۇر
 وقت مۇعبندە چاقۇرۇب مشورت ابلە كىتب و فنلر خصوصەك پروگرام
 چاقۇرۇب مۇدرىس لارە اعلان وىرە چاك اواسە مصلحت اولور ايدى .

(۱۰) اونونچى سۇالە جواب بىك مشكلدر . بۇنۇك خصوصەك بىك
 الوغ جەمئىنۇك مشاورەسى اولوب جەمئىنۇك اكثرى قرار وىرگان
 رىئى مصلحت اولور .

رسول اكرم صلى الله عليه وسلم نۇك « لانتجتم امتى على

الضلالة، وما رآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن « اقتضاسنجه
عمل اجرا قيلنور . يوق ايسه مصرف صدقه لر بسو وقته قدر لي
بجته لر مزك رأينه كلوب ده حاضر ضرورت مرتبه سينه اش لر
يشه مين ، بونلرني تغيرگه بول كورنميدر . چونكه واجب صدقه لر
برله اوشبو مكنب مدرسهلر مزي اصلاح غه بول آچقدره انشاء الله
حكومتين ده هر آز آلسوق دخي همت صاحبي اولان اغنيامزده بو
سنه لرده يوق توگل در (*)

« قران مخبري » ۱۵ نجي مارت، ۱۹۰۶ نجي ييل، ۵۱ نجي نومبر.

X

طقوزنجي جواب .

« مصر » ده اولان روسيه لي شاگردو جمعيتي طرفندن:

(۱) جواب: مكنب و مدرسهلر مزه مدير مسئول اولمق وظيفه
هي معاه اماملرينه توديع اولنمسي مناسب دگلدر . چونكه مكنب
ومدرسهلره نظارت ايده چك اولان ذواتلر مكنب لرك كافه اصول
ولواماتنه آشنا اولمالري لازم اولايغي كي همده افكار عاليه
اهلندن اولمهلري مطربدر كه، تحت نظارتلر نده اولان مكنب لرك
ظروف زمانه موافق هر صورتده اداره ايده بيلملى ممكن اولسون .
حالبوكه ، بزم معاه اماملري بالاده مذكور اولان وجه ايله مكنب
ومدرسهلر ك امور اداره وسائر لوامز مني حقيقل بيله ميه چكلر نندن

(*) بوندن ۶ نجي ماده توشوب قالمشدر .

آنارو بوبله مهم وظيفه نك تودبع اولنمى موافق حكمت دگلدر .
 اما تشكيل اولنه چق قائم هيئتى بو وظيفه يى چوق سهولته
 ادا ايدنه بيلور . بناء عليه مدير مسئولك وظيفه سنك شو هيئت
 ذمه سنه تودبع اولنمى سنده بائس يوقدر . معله اماملر نك تعليم
 و مدرسك وظيفه لر نك ايضا اينمى لر ينه گلنجه ، آنار بو وظيفه يى
 حقيه ادا ايدنه بيلر لر سده لىكن امامتك ايله تعليم وظيفه لر ي نفس
 الامرده ايكى بيوك وظيفه اولوب هر ايكىسى آيريجه نظارت
 و رعايت تامه يه محتاج اولد بيلور ندىن بونلورى ده كذلك بر كشي نك
 بو بننه يوكلهك مناسب دگلدر .

(٢) جواب : - ابتدائى مکتبلره قبول اولنمق ايجون معلوم
 بر ياشى شرط ايتك لازمدر . و او ياش ده ٧ دن اكسيك اولما-
 مى در . چونكه بش آلتى ياشنده مکتبه و يويلن بر چوجقك
 مکتب درس لر ينه عدم تعلمدن در حال فوه ادر اكبه سينه خال
 كلد يكى تجربيه ايله ثابتدر . اما ياشلر يدىن تجاوز ايدوب
 ايتمه سنه گلنجه فى الوانع بونده مادى بر ضرر كور اميور ايسه ده
 لىكن چوجقلىر و قتلر ينى محافظه و عدلر نك بيهوده كچه سنه
 خدمت اولمق اوزره البته مکتبه كيرمك ايجون معلوم و موافق بر
 شى شرط ايتك مناسب و معقولدر . ار و قز چوجقلىر ك بر بره
 قاربشدر و اوقوتنده بر بائس كومپوزر . چونكه اولابو ايكى
 جنسك يكد يكريله اختلاط ايتملرى هر ايكىسنده چالشه لر ينه باعث
 اوليور . ثانيا نسا جنسنه و يويلن رقت و ليدنت و سائر محاسبه
 طبيعیه بو اختلاط سببيله ار چوجقلىره ده سرايت ايد ييور . لىكن
 بوندى قطع نظر اصل بونلر ك خلققا و طبيعئا يكد يكر ينه اولان
 مخالفتلر ينى نظر اعتباره آله چق اولور سهق البته ار وقت تعليم
 و تربيه لر نك آيريجه اجرا اولنمى سنى ده موافق بول يورز .

آنلره معلم انتخاب ایتمک خصوصنه کلنجه او معلم ایستر ارکک ایستر قادین اولسون هر حالده لیمت و تحمل صاحبی اولوب چوققلرک انواع بولسن لقلرینه صیقله ماسی مطلوبدر . بوقسه چوققلرک بو معامدن سوو تربیه اخذ ایتمه لری پک قولایدنر . بویله اولد یغی تقدیردن ممکن مرتبه اوصاف مذکوریهی حاوی ار معلملر تصدیق ایداملیدر . اگور بولنموزه البته او وقت قادین معلمه نصب ایتمک دها مناسبدر .

(۳) جواب : - مکتب و مدرسه لرمزده امتحان شرط ایتملیدر . او امتحان ایسه عالی اصول صنفلره مخصوص اولمیب هر صنفده اجرا اولملیدر و بوندن ماعددا عهوما مکتبلر ایچسون خصوصی امتحانلرده اولملیدر .

(۴) جواب : - هر بر اوقور و بازار بیلن کیمسه لرک معلم نصب ایدیلماسی مناسب دگلدر . بلکه معلم اولمیه لیاقتلرینی بیلمک ایچون بونلری صوبرانیه باخود مخصوص « لجه » امتحان ایتمک شرطدر . بو گونه قدر اور نپورغ اداره اسلامیه سی طرفندن معلم و مدرسلک شهادتنامه سنی آلانلره کلنجه بالطبع بونلرک جمله سی او وظیفه یی ایفایه مقتدر اولمزلر . بونک ایچون آنلری ینه مذکور صوبرانیه امتحان ایدر و بو جهتله تدریسه اولان لیاقتلری بیلنمش اولور .

(۵) جواب : - دارالمعلمین و معلماتلره ازوم واردنر . بونلره معلم ایسه ممکن اولدیغی قدر کندی ایچرمزدن انتخاب اولنور . اگر کندیمزده بولنمپورسه او وقت خارجدن جانب اولنمقله تدارک اولنور .

(۶) جواب : - ابتدائی مکتبلرده ابر وقز بالالار برلکده اوقودانرسه ایکی آبری وقتده اوقودلمسی دخی مصلحت دگلدر .

چونکہ صبی وصیہ لار نصل او اورسہ اولسون یدی سکز ساعت
تعلیم و تربیہ بہ معنادرلر، اگر چوچقاری ایکی یہ بولوب
اوقودرسہ او حالده بوگا گونزلر کفایت ایتمز گیجه لار ایسه
تحصیل زمانی اولمبوب اسنراحت زمانیدر، چوچقار تحمل ایده مزلر .
(۷) جواب : - شاگردلر معلملره تقسیم ایلمه لیدر . چونکہ معلم
اولان کیمسه اوقونتیقی فذک غایتده مهارسه کسب ایتمش اولمسی
شرطدر . حالبوکه شاگردلر معلملره تقسیم ایلمسه او حالده معلملره
هر چوق فنلر اصابت ایتمش اولدیور . معلومدرکه هر انسان هر
فنده مطلوب وجهله مهارسه ایلمبور . بناً علیہ معلملرک فنلره تخصیص
ایلمسی موافق و مناسبدر .

(۸) جواب : - ابتدائی مکاتبلرده اجنبی لسانی اوقومق شبه
سز مناسب دگلدر . چونکہ چوچق او فنده ایکن کندی لسانی
یبله نه اولدیغنی بیلمبور . بناً علیہ بونی مدرسہ لره تاخیر ایتمک
مناسبدر . وسپه اوقونتیق آیری هر زمانه موقوف اولمه سی ایچون مدر
سه لرده برر شعبه آچیلتی دها مناسبدر .

(۹) جواب : - ملتیزک حقیله تعلیم وارشاد و تربیہ یہ صالح
اولچق آدملر بئشدرمک ایچون البتہ شمدیکی اوقونتمده اولان فنلر
کفایت ایتمز . مدرسہ لریزه قبول و ادخالی لازم اولان فنون و کتابلری
عو و جهله انتخاب ایلمبور : (۱) صرف و قرائت هر بیه زمانیزه موافق
یگی کتابلردن ، (۲) نحو کفک ، (۳) منطق مصر طبعی ، الیروس
المنطقیه ایله شمسیه ، مطلوب اولان قوانعدی ضبطه کافی اولدیغندن
بونلری کیماملیدر . (۴) کلام - مرحوم مصر مفتبسی شیخ محمد عبده
نک «توحید» نام رساله سی . (۵) فقه : قدوری وامام محمدک جامع
الصغیری و هدایه . (۶) اصول فقه : منار و توضیح . (۷) بلاغت :

بیروت و مصرده مطبوع یگی کتابلردن، بشقه سی مطلقا جائز دگلدر.
 (۸) تاریخ اسلام: روسیه مسلمانلرینک تاریخی و همومی تاریخلر
 مناسبت اولانی. انتخاب اولنور. (۹) سیر النبی: نور الیقین (۱۰)
 اخلاق: اوچه هر صنفک کندوبینه مناسبتی اوقوندندن سوگره. مذہب
 اخلاق اوقونملیدر «ابن مسکویه» (۱۱). حدیث: کتب سته دن بری
 ایله مصطلحات حدیثدن موثوقه بسر کتاب انتخاب اولنور. (۱۲)
 تفسیر: مقتدر مدرس اولمق اوزره طوغریدن طوغری به واسبات،
 نزول و ناسخ و منسوخ، فصلا اوقونملیدر. (۱۳) ریاضیات، طبیعیات،
 حفظ الصحة، جغرافیه فن تربیه اصول خطابات و انشاء ترکی و عربی
 مکمل کورساملیدر. بو کتابلر مطلقا اوقونسون دیمک دگلدر. دها
 موافقلری بولونورسه بالطبع اونلر اختیار اولنور.

(۱۰) جواب: مکتب و مدرسه لریک اداره سنه گانچه بونلر طلبه
 دن آلاقلری اجره مقابلته اداره سی تا مین ایله بیلینر. فقط اجرت
 و بریمه اقتداری اولمیانلریک مصرفی مملکتیزده بو کونه قدر تشکیل
 اولنان بوندن سوگره وجوده گلچک جمعیت خیریه لار طرفندن
 تا مین اولنملیدر، بوقسه طوغریدن طوغری به مکتب اداره لرینه
 جمعیت پاره و بریمک مناسب دگلدر. یعنی مکتب اداره سی هیچ بر
 وجهل مجاناً طلبه قبول ایتمه ملیدر. جمعیتلره ایسه واردات قرآن
 کوریمده گوستریلان «سبیل الله» لفظنک عمومیتنه نظرا بااجمل
 زکات و باشقه صدقه لری ادخال ایتمک صورتیلر تا مین اولنه بیلور.
 «حیات»، ۱۱، نچی آپریل، ۸۹ نچی نومبر.

XI

تدریس و تعلیم مسئله‌سی

حقنده بر ملاحظه

کچن سنه قاضی رضا الدین افندی جنابلری « تدریس و تعلیم مسئله‌سی » حقنده « ترجمان » غزته سنه ۱۰۳۴ نچی نسخه سنده بر نیجه مهم سؤاللر درج ایندیروپ ملنک فیکرینی استفسار ایتمش ایدی . جواب اولارق بر نیجه مکتوبلر بو سنه « ترجمان » صحیفه لرنک کورلیدی . سامارا طابه‌سی ، بارناول امامی ، فرما قریغیسی ملاسی طرفندن ویرلش جوابلر نه قدر غریب ایسه ده احوال زماندن حقنجه خبرسز بر ایکی کیمسه نك فیکری دیش ایدکک ، قوبیش ایدک . . .

لکن « الفت » غزته سنده اوتوز بش بیک طابه نك وکیل اولارق طوپلانمش بش یوزه قریب برجم غفیرک یاپدقلری پروغرامهای کوردکجه سکوت ایل کچمک ممکن اولمادی . ایا ، اوتوز بش بیک اهل علمک وکیل اولارق کوندراش بش یوز وکلا آراسنده احوال زماندن و احتیاجات حقیقه مزدن وهانکی عصرده وهانکی مهلسکنده ونه زمانلرده باشادیفهز دن خبر دار بر ایکی کیمسه بولنماشمی ؟ عجبا ! همیشه ، بالکنز علوم دینی (زا کون بوژیه) ایل باشامق ممکن دگل ایدیکی ، علمده بالکنز علوم دینی به منحصردگل ایدیکی حالا آکلاشلما دیمی ؟ ۱۸ میلجونی

متجاوز قوجه بر ملنگ بالارینی یکر منچی عصر مدیننده ، بوندن
نیجه عصر لر مقدم ترک اولنمش ایستغولاستیکه (کهنه فلسفیات) ایله
تعلیم ایدوب ، غبری ماتلرک قوی ایتمک ایستبور میسر ؟ یاخود
ترتیب ایندیکیگز پر و غرامایی و سویله دیکگنز فکر لر یغزی « اصلاح »
می دیک ایستبور سن ؟ خیر ، اوز الیکز ایله ترتیب ایندیکیگز
پر و غراما لر یغزی تکرار اوز یگزده اوقوب کور مشور سن .

فقه ، اصول ، کلام ، جامع صغیر ، مختصر قدوری ، دیه تکرار
تکرار سویله مشور برده مکالمه عربیه ، برده صرف ، نحو ، بیان ،
بدیع و معانی دیه هر برینی بر آسه بر فن اعتبار ایدوب صاب مشور .
بونلو بدلنه - هاوم دینیه ، لسان عرب ، برده لسان روس ، دیه ذکر
ایتمش اولایدیگنز ، بلکه اول قدر غریب کور نمزدی .

روسیه مملکتنده یاغابده ، ابتدائی ، رشدی ، اعدادی و عالی
مکتبلر یزده ولو بر کلمه اولسون روس دینلی تعلیم ایندیکیگز
و فضل اوله رق « روس دینی مجبوری اولماسه ایدی » دیه رک
ازومنی انکار ایندیگمز قدر بر هفافت تصور اولنه بیلور می ؟ !
خیال و تصور ایندیکیگز مکتب و مدرسه لرده « حقوق دول »
نیله تعلیم ایدیلچک ؛ یا کندی حقوق و وظیفه لری یز می بیلیمک سزین ،
حقوق دول ایله می اوغراشا چغنز ؟ قاضی و مفتی اوله چق آدما رده
بو مکتب و مدرسه لری قورنار مق لازم ایتمش . بو بیچاره لر قاضی
و مفتی انتخاب اولندقدن سوکره برده روس ابتدائی مکتبلرینه دوام
ایدوب لسانمی اوکره نه چکلر ؟

بز مکتبلر یز می کشاد و اداره ایچون روسیه خزینه سندن
پار طلب ایتمکمز . مکتبلر یزده مطلق زاکون بوژیه و هلاره
اوله رق ابطال نثلیت مسئله لری تعلیم ایداسونده بوکا حکومت پاره
ویرسونمی ؟ ...

فوما ملامسى ايسه علوم عاليه تحصیلندن نهی قيلمش . نصل
 پيغبر تانيورسز ؟ بوخسه اوشبو اوچبوز ميليون مسلمانلرک تصديق
 ايتديكى محمد عليه السلام علوم عاليه تحصیلندن نهی ايتمشدر ،
 ديو اول افنديز صلي الله عليه وسلمه بيوك افترا و بهتان سويله مكمى
 ايسنيورسز ؟

ديگر مادهده « بالالر اطاعت ايتماديكى ايچون فادين فيز معلمه
 لر مناصب بولماسه كرك » ديو كندوسنك اصول تعليم باينده هيج
 بر شى بيلمه يكنى كوسترمش و مع ذلك اصول تعليم باينده سوز
 سويله ميه اوتانامش . (آروپا و آمرىقا مال متمدنه سنك فادين
 و فيز معلمه لرك تعليم صبيان ايچون رفق و ملايمت جهتندين تاثيرلرى
 ار معلملردن آرتق كوريلوب تصويب ايتدكلرى و نيچه بيكلريزك
 افاده و استفادهده بولنديغنى انكار ايتك بزم ملالرك تعصب جاهلا
 نهلرينى كوسترون بر حقيقت ايتديكى مستور دگلدر . . .)

كندى ملتيمزى تربيه ايچون مقدمه اوقوله طورغان صرف ،
 نحو ، فقه ، اصول ، كلام كتابلرى كفايت ايدر ديمشسز . يكرمئهى
 عصردين مقدم بو فنلر كفايت ايتميبوب ، بلكه سز كى منعصب
 و فكرسز لرك چوغالمانه سبب اولمش فنلرى « يكرمئهى عصر
 مديتلك كفايت ايدر » ديهك كى جمله لرى نصل دوشونه بيلمه يكلرزه
 استغراب ايدرز .

جامع و مسجدلرده تعليم و تدريسك جواز و عدم جوازينى
 « حلبى » لردن « حلبى » لردن آرايوب زحمت چكمكنن ايسه ، حال
 و كيفيئنى ، امكان و عدم امكاننى ملاحظه ايتمش اولسه كز دهها موافق
 اولمازمى ايدى ؟ پارتنه ، لوحه ، كتاب و كرسى كى و باشقه اسباب
 تعليملرى مسجد محرابلرينه مى يرلشديره چكز ؟ ياخود بيت الله و هباد
 تخانه لريهمزى طورقالى آولى مكئبى اتخاذا ايدوب « اخمدشاه خنرت »

اصوليله تعليم ايتمك ايسنيور سزمي؟ بومي «اصلاح»؟ ... بازيق
بزلره! ...

لسان روسك عدم لزومي حقنده كندى نقصانگزي دوشونوب.
يكنگز ايچون جواب باز مابق. كندى نقصاننى دوشوندىكنن صوگره
بو فكر دن رجوع ايدوب توبه ايدر دبو فكر ايتدك .

بز شول قدر ديه بيلورزكه ، معتبر «ترجمان» غزته سنك
بويله يولسز مکتوبلرى درج ايتمكندن مقصدى - افراد ملت آره سنده
بو مقوله ضعيف الفكر ساده مالا رگده وار ايدىكنى كوسترمك
اولوب و ملتيزك تمثال ظاهر بنى عالمه كوسترمك ايچون بويله
مکتوبلرى قبول اينمى اولسه كر كدر . يوقسه «ترجمان» اداره
سنده بويله افسكار سقيمه بى تصويپ ايدىك بو كيمسه نك بولنيمه
چغنه آمينز .

البته فوجه بر ملتك ايشلرى بر نيجه فوما بومايه ذكى وغبى
ملارك فكريله اصلاح ايديلهك دگلدر . بويله ملارك دائره
فكر يه سى نهايت كچوك ايدىكى ، حقيقت ميدانده ايكن ، احتياجات
منيه و احوال زمانى - حلبى ، ميزان شعرانى ، فتواى بزازيه ،
كبي كتابلردن هر حالده جواز و يا عدم جوازينى آرامق ايله فكرلرى
بولانمى ، عقللرى قارىشمى ايدىكى هر عاقله معلومدر . كوز اوگمزه
اولان ترقيات حاضره ، كشفيات جديد ، اختراعات متنوعه ،
هنر و صنعت ، كسب و فعاليت ، تاريخ ماضيه و احوال حاضرهدن
خبر سز ، هميشه استبراه و استنجاه جئلى ايله اوغراشوب و نها-
يه سنه ايريشمه دن عاجز قالمش «همقا» دن اصلاح بكله مك اولمز .
بنا عليه محررلريمز ، اديبلريمز بحق علوم و فنون ايله متنور
علمامز و ضياالبريمز طوغرى يوللارى ملتله كوسترملى در .

«ترجمان» - : مدرسه اصلاحی و پروفرا می خصوصاً اسکى
 و یكى فكرلى مىلارك مفاكره سنه بول و پردك . اوز رابىز
 وقتى ايله يازيلور . كچن كچدى ؛ آرتق باقمق ايله اولماز ؛
 نجات ايلروده در ، كروده دگلدر . اك بيوك ناصح زمان ايله
 حاجندر . حاجتمز ندر ؟ بو بيلنسه هر شى بيلنور .
 « ترجمان » ۳۱ نجى نومير ، ۲۷ نجى مارت .

XII

اوشبو مسئله كه عائد ملاحظه لر

برنجى ملاحظه

طرفه زدن ابراد ابدلش سو اللرك شول وقتلره كوره اهميتلى
 سببلرى وار ايدى . شمدى بونلرنى سوبلاب هر اوز در رفه لزوم
 بوقدر . اوشندانق سو اللره ويرلش جوابلرنى تعجيل و محاكمه
 ايدر گه ده لزوم كورلماز . بوندى اوچ سنه مقدم (*) ميدانسه

(* بوياب : رساله ترتيب ايدلديكندن ايكى پاروم بيل سوك يعنى طبع
 وقتنده الحاق ايدلدى .

چېقىش مکتب و مدرسه هم درس مسئلهلری شمدی بتون
بتونه اوزگردی.

آشارغه چاقرشوب، ابرته دن كبچكه قدر قورصاق تربيه
ايدوب، علما (؟) جاسی، بايلر مجلسی، قارتار و باشلر مجلسی،
استاد بيكه و قزلر مجلسی، احبا و اقربا مجلسی ديه هر تورلی
اسملر ايله بيلسكه سيمرتورگه، بوغاز تربيه قبلورغه، هر بربینی
ماقتاغوب و مجلسده اولمغانلرک غيبتلرینی سويلاپ حضورلانوت
يوررگه عادت اينمش خلقهزک مکتب و مدرسه ايله مناسبتلری اصلا
يوق ايدیکی سمدیکی کونده اثبات ايدلدی. بونی ايسه باشررگه
اقتدار بو قدر.

نظاميه و نيسابوريه مدرسهلرینی، مستنصريه و قرطبه دارالفنون-
نلرینی تاسيس ايدن مسلمانلرک اسملری آنهق تاريخده قالوب،
بويله عملره افتضا ايدن چك بالالری دنياغه كتورمچك آنار قالماش
ايمش. انا لله و انا اليه راجعون.

ایکنچی ملاحظه

اسلام شریعتی، اعتقادات بیلیمک و دین قاعدهلرینی اوگرنمک
ایله بتون اهل اسلامنی تکلیفی ایتمشدر. اوشبو سببدن خصوصاً
بزم کبی چیت خلقلر ایل کون کهرمچک و اجنبی قوملر ایل معیشت
مخاربهلری ایدرگه مجبور اولهچق قوملرک بالالرینک بر قالهای
اعتقادات و علم حال اوگرنمکلری مطلقاً لازمدر. امویلر زماننده
عمومی اوقولر اولماش و بو کون جزیره عربدهگی بدویلر
مکتبلرک اسمینی اولسون ایشتماش ايسه آنلر اچون کوب ضرر

یوق ، صوڤك اولسه ده آنلر اختلاط سببندن قواعد اسلام ایله آشنا اولمشلر و اولورلر ، اما بزه اولان حاللر بونلره هیچ قیاس ایلاماز .

ایمان و فرائض اسلامیه ایله اوقو و یازو اوگرتمك ایچون مکتبه اوچ قش دوام ایتمك لازم کلور . تخمین حسابلره کوره بونلرک ایچون بر بالانک مصرفی بر یوز صوم مقدارنده اولاقدر . اورنبورغ صوبیرانیه سی نظارتنده اولان اهل اسلام بیش میلیون تقدیر ایلدیکندن بونلرک اوچ قشلی ابتدائی مکتبلرنده هر ییل اوچبوز بیگ مقدارنده بالا اولورغه تیوشلی . روسیه دولتنده ابتدائی مکتبلرده بالا باشینه ۳۴ صوم مقدارنده مصرف طوتولدبغندن بزم اوچبوز بیگ بالامز ایچون سنوی مصرف بر میلیون صوم تخمین ایلدنور . مدرسه لر مز و بونلرک شاگردلری ایچون طوتواقی لازم اولان مصرف نهایت درجه ده آز فوبولدبغنده ده یاروم میلیون صوم اولور . دیمک اوقو مصرفی بش میلیون نفوسک جان باشینه ۳۰ تین توشار . حالبوکه روسیه ده اوقو ایچون خزینه طرفندن طوتولمش مصرف ده جان باشینه ۳۰ تین اولور اولمازدر . ایمدی حکومت خزینه سی نه قدر زحمت و مشقتلر ایله یتشدرمکه اولان بر مصرف قدر مصرفی اهل اسلام اوز آرالرندن اختیاری صورتک یتشدروب طور مق احتماللری وارمی ؟ هیهات ! بونی حتی تصور ایتمک جائز دگل ! اهل اسلام ، دگل ۳۰ تین حتی ۵ تین و ۳ تین جمع ایترگه ده مقدر دگلدر . هر توری نالوغلری و ویرگولری باشقه خلقلر ایله برابر وبردکلر- نندن صوڤك ، فضل اولارق جان باهنندن دخی ۵ تین و ۳ تین و برمک

روحیه اسلامی خصوصاً اورنبورغ صوبرائیه سینه تابع اولانلری
 ایچون حاللرینه کوره ما فوق الطاقه بر شیدر .
 بنا علیه ، اسلاملر اگرده اسلام فرمانینی برینه یتکوروب
 بتون بالالرینه ایمان و اعتقاد تعلیم ایتمک اولسهلر ، اختیاری صورتک
 ایدلنه چک اعانتلردن باشقه ، دائمی صورتده کلوب طوراق بر
 ثروت منبعی تابقلری ضرور اولور .

اوچونچی ملاحظه

اسلام فرمانینی برینه کنورمک ایچون بتون اهل اسلام بالاسینی
 اوقوتوق و بو یولده صرف ایدلنه چک بایلق غایتده اقتصاد اوژرنده
 طولورغه نبوشلی ایدیکی معلوم . شونک ایچون شاگردلرک
 وقتلرینی ضائع ایتمامک و ممکن قدر ، کرک شیلر اوقوتوق لازم
 کلور . ایشته بوشیلرگه رعایت ایتمک مکتب و مدرسه هم درسارنی
 « اصلاح » اولاقدر .

مکتب و مدرسه لرنی اصلاح و درسارنی ترتیب که قویوق
 مسئله سی جزا فا ظهور ایتمش دگل بلکه طبیعی و مجبوری صورتده
 میدانه کلمشدر . عموم اسلام بالالرینه فرض ، حرام و اعتقادات
 بیلدرمک ضرور ایدیکینه ایمان ایتمش ذات ایچون مکتب و مدر
 سه لرنی ترتیبه قویوق و درس احوالینی اصلاح ایلمک لازم ایدیکینه
 هم ایمان ایتمک لازم اولور . بونلر بر برینه لازم غیر مفارق
 حکمنده لردر .

مکتب و مدرسه هم درسارنی اصلاح ایتمک طوغروسنده
 برنهی اش ، علم تربیه دن خبردار معلملر و مقتدر ناظرلر ، جان

و تنی ایله اوشبو خدمتله کوکل قویمش خادملر ومدیرلره تابشر-
مقدن عبارت اولور . مکتب و اوقو اشلرنده صدقه و شفاعتلاک
واسطهلق ایتمکلی فقا بالاسینه وقابلینلی شاگردلره محض جبر،
شفاعت ایله صدقنی مشروع ایدن اسلام مقصدینه ایکی باشدن
خلافدر . شهزاده ایله میرزا، سوداگر ایله فقیر خلاصه : بتون
آدم بالاسی آراسنده مساوات ایله حکم ایتمش بر دین اهلینک
مکتب ومدرسه لرنده بایلر و جاهلی آدملاک بالالری باشقه لره
طغزاق ایدوب طورر اولسه لر بوکا « اصلاح » دیبولماز . اوشبو
سبیدن مکتب ومدرسه لراک عموم خادملری خدمتلی برابرینه
متناسب صورتده وظیفه آلوب طوررغه و هربری کندی عمللری
حقتده مسئول اولورغه تیوشلی . بوندن ایسه « اصلاح » ک برنچی
شرطی و روحی بایلق اوله چی اوز اوزینه معلوم اولور .

دورتنچی ملاحظه

ابتدائی دینی مکتبلر مز و مدرسهلر مز مصرفی ایچون دائمی
صورتده کلوب طوراچق بر منبع اولنمه سی لازم دیه شیدک . حقیقت
حالده بویله بر باهلق اولورغه تیوشلی . بوقسه مکتب و درس
احوالی اصلاح اولنمادیغنده اهل اسلام عمومی صورتده کندی
دینلرندن خبردار اوله بیلمازلر .

اهل اسلامک کندی اغنیاسینک کیسه لری دائمی منبع اعتبار
اولنمچق دگلدر . نه قدر کوپ اعانت ایتمسه لرده ایتمونلر اون
اونییش بای طرفندن ویرلش اعانت ، پوز - پیگلر ایله حساب اید
لمکده اولان شاگردلره نسبتله فایت جزئی برشی اولور . ابتدائی

مکتبلوده اوقوچیلردن آقچه آلهقده مناسب دگلدر. زیرا بو تقدیرچه فقیر بالالر اوقودن محروم قالورلر. هالبوکه مکتبلری مدرسه لری اصلاح ایتمکدن اصل مقصود، فقیر و یتیم بالالری اوقونمقدر. بای بالالری، مکتبلر خواه اصلاح ایلسونلر خواه ایلداسونلر اوقورلر. بو کونه قدرده (ثوره کوراماش ایسه ده) اوقومشلردر.

ملی و دینی مکتبلر ایچون دولت خزینه سیندن یاردم ویرلمکلی امید ایدرگه اورن بوقدر. زیرا دولت خزینه سی آقچق رسمیتلی حائز اوله قق و ایکنچی عبارتله دولت خادم لری پتشدر مک تصدیله تاسیس ایلان اورنلره صرف ایدلنور. بزم بالالرمزه ایمان و نماز اوگرتور ایچون دولت بورچلو دگلدر. بلکه اوله قالسه دائمی منبع اولمق اوزره اتمال بعید اولمق اوزره زیمنستوا و شهر اداره لری طرفندن ایدلنه چک اعانتلر ایله اسلام باپلریزک ماللرینه شریعت طرفندن جبری صورتده تعیین ایلمش زکات آقچه لری اولور. هر نه قدر زکات آقچه سینک اوقو طوغروسنه اولان همومی مصرفنی قاپلامق اتمالی یوق ایدیکنی، شهر اداره لری ایله زیمنستوا- لریک اعانتلری کفایت ایتمه چکن بیلور ایسه همده اهل اسلام آراسنک بعشلی یوردیکی سببندن بونلر حقنک آبری صورتک سوز سویلرگه لزوم واردر. شونک ایچون کله چک بعشلر یازلور.

بشنچی ملاحظه

زکات ماللرینی اوقو خزینه سینه ویرمک طوغروسنده شریعت مساعده ایله درمی؟ ایشته خاق آراسنده اولان بحث بوندن عبارتندر. بنم فکرمه کوره بوشی اساسا ممکن دگلدر. زیرا

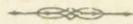
بۇ تەقدىرچە زكات جمع ايدىر وتقسيم ايلار ايچون آدملىر تعيين ايتىك
 و ادارلر تاسيس ايتىك لازم كلور . بونك كندى مصرفى ايچون
 ده زكات كفايت ايتىمىچىكىر . ايدى بونك ايله مكنب طوغروسنده
 فائده لنىك احتمالى نه برده اولور ؟ مع مافيه بزلر خلق آراسىك
 اولان بىشلىرگه موافقت ايدىرك بر ايكى جهله يازاچقىز .

ظاهر بين اولان خلقلردىن بر فرقه بلكه اكثرى يوقاروده
 ايراد ايدىلمش سوآله نفى ايله « يوق ! » ديه جواب ويررلر .
 بتون دىنبانى صو آلدىغنده قايقوسى اولمادىقى اورداك قىيلىندىن
 بوز قريهدىن برنده دىنى مكنب اولمادىقى و بىشلىر ايله بالالار
 دىن برى اوزىنىڭ دىنبىنى ، مالى يازوبنى اوقورغه و بازارغه
 بىلمادىكى ايچون حسرت تارتىماش آدم ايچون اهل
 اسلامى همومى صورته اسلام روحىك تربيه ايلر ايچون بايلىق
 ايلرگه احتياج بوغدىر . عوام كوزنى بوياق ايچون « طورنا »
 اولىنىڭ « اىمت شاه خىرت » مكنبى كفايت ايلر .

زكات كىي واجب صدقلره بادی نظر ده بىكى بر مصرف آچلمقى ،
 كندى شىخلىرىنى قرآن شريفده مذكور مصرفلر ك عىنى اولمقى
 اوزره اهتقاد ايدىن ذاتلر ك كىفلىرىنى بوزار . اوشبو سببىن مكنب
 و علم بولىنه زكات صرف ايتىك خلافتنه قلم و لسان ايله گنه دگل بلكه
 قورال كوتاروب چىقوچى اولور ايسه ده تعجب ايلرگه اورن يوق .
 بلكه حيات نزاعى ، جان آلوب جان ويرىك ميدانى اولدىقى سببىن
 بونلرى معذور بىلورگه تىوشلى . زكاتلر ك علم و مكنب ، هموما
 مضاف مشر كه بولىنه صرف ايدىمكى حقنده قىامت روشنده دعوى
 چىقاروب ده اسلام بايلرى آراسنده شايىع اولان ربا معامله سى

حقننده بر سوز چپقار مقسزین نجاهل ایدلوب طورلمقك سبیلاری هر کبیه معلوم اولمشدر.

بو کونده و برلمکده اولان زکات و واجب صدقه لر قرآن شریف تعلیم ایتدیکی روش ایله و برلمکده درمی؟ اسلام مقصدی اورنینه کتورلمکده درمی؟ شخصی فائده لری ضایع اوله چغنی حس ایدین کیهسه لر بوبله بهئارک شیبوعنی ده آرزو ایتمازلر، بلکه آنلر ایچون بونک کما کان قالمقی اوفقدر.

واجب صدقه لارک مصرفلری قرآن شریفده (سوره ۹ آیت ۶۰) تعیین ایدلدیکی سبیلی بو طوغروده سوز پک کوب اولورغه تبوشلی دگل ایدی. لکن بوکا عائد اولان سوزلر فوق العاده دیهچک درجه ده کوبدر. ایشته بزلر اجمالی صورنده اولسه ده بو برده رقم ترتیبی ایله ذکر ایده چکمز:

(۱) قرآن شریفده مطلق ذکر ایدلمش مصرفلر، کوب عالملر طرفندن «مسام» اولوق ایله قید ایدامش و بر طائفه ده نفقه سی اوسننه لازم اولمادیقی حالده خاتون طرفندن ایرینه واجب صدقه ویرامکنی منع ایتمشلردر (*).

(۲) مصرف آیتنده ذکر ایدامش «فقیر» ایله «مسکین» کک ایکی صنف اوله چغنی اهل علمدن برجماعت انکار ایدوب بوکا ایسه اوزلر نچه فرعی مسئله لر بناء ایتمشلر.

(* فاما المرأة فلا تعطى (زکاتها) لزوجها فی قول ابی حنیفة و فی قول

ابی یوسف و محمد تعطیه . مبسوط الامام السرخسی، ج ۳، بیت ۱۱.

(۳) « فقیر »، آینه آجین و مستقل اولوق ذکر ابدلیکی
 حالد حنفیلر « غارم » و « سبیل الله » مصداق اولوق چق مصرفلرک
 فقیر اولوقلرینی شرط ایلمشلردر (*).

(۴) حضرت ابوبکر زماننده و یولمادیکندن استدلال ایدرک
 حنفیلر « مؤلفه قلوب » مصرفی بتون اصلندن ساقط اولدیغنی دعوی
 ایلرلر. باشقه لر ایسه بوکوا قارشو: « حضرت ابوبکرک ویرمادیکی
 آنلرک ساقط اولدیغینه دگل بلکه مذکور عصرده آنلره ویررگه
 حاجت کورلمادیکننه دلالت ایلر، حقیقت حالده حضرت ابوبکر
 زماننده آنلره ویررگه لزوم کورلماشدن. اگرده بر وقت اولوب
 ده ویررگه لزوم کورلمسه مؤلفه قلوب همیشه مصرفلردن بر
 مصرفلر « دیبورلر.

(۵) « سبیل الله » مصرفی عالملرک اکثری « مجاهد و محاربلر »
 دیه و ابویوسف ده « منقطع الغزاة » دیه تفسیر ایتدیکاری حاله
 امام محمد « منقطع الحاج » دیه تفسیر ایلر. بعض عالملر ایسه:
 سبیل الله سوزی مطلقا الله بولی دیمک معناسنده در، جهاد هر نه قدر
 الله بولی بلکه الله بوللریزک الک فضیلتلوسی اولور ایسه، ده عام
 اولان بر لفظنی مادام که خصوصی صورتک دلیل اولنماز - تخصیص
 ایتمک وجهسزدر، زیرا صاحب شریعتدن منقول اولان شی - منقطع
 الغزاة و منقطع الحاج گه صدقه درست اولوق قدرسی گنه اولوب، -
 سبیل الله - سوزینی بونلر ایله تخصیص ایتدیکی منقول دگلدر.
 اوشبو سبیلدن - سبیل الله - جملهسی، اسلامی تقویه ایدرگه سبب
 اولوق شرطی ایله جمیع و جوه خیرنی شاملدر، بنا علیه زکات
 ماللری ایله کوپر و مسجدار بنا ایتمک، علم گه خدمت ایدوچی

عالمی تریبہ ایلہک اسلام مہلکتونک کرپوسٹ و صوغش
کہہ لری صالح کبی عمومی فائیک لره صرف ایلہک جائزدر
دیورلر.

صرمزده اولان اهل علمدن بری: «سبیل الله - سوزی
بجہارلری، حاجیارنی شامل اولدیغی کبی مدرسه و خسته خانہلری،
حرب اسبابی و فلولتر کبی مصالح عامہنگ کلیسینی شاملدر!»
دیور.

«سبیل الله» سوزی قرآن شریفہ آلتمش اورندہ و جناب الہ
راجع اولان ضمیرہ اضافہ ایدلنوب «سبیلہ» سوزی اون اورنک،
پیغبرلر طرفندن جناب الہ اولان خطابلر حکایت ایلہک اوزره
«سبیلک» اوشنداق متکلم ضمیرینہ اضافہ ایلہ «سبیلی» ایکیشار
اورندہ ذکر ایدلمش و عمومیتلہ هر برندن - خیرلی اشلر - قصد
ایدلدیکی آکلاشلور. اوشبو جہتدن قرآن شریف عرفنک «سبیل الله»
سوزی ایمان و آنک اهلنی تقویہ ایتمکدر، دیبولسه پراق سوز
اولماز. اهل لغت بونی شوبلہ آکلامشدر. حتی ابو یوسف کندیس
ده: «الظاہات کلہا فی سبیل الله تعالی و لکن عند اطلاق ہذا
اللفظ المقصود بہم الفزاة عند الناس (*) دیہ عرف قرآن ایلہ دگل
بلکہ اوزینک اجتہادی سببندن عرف ناصنی ترجیح ایلہشدر.
بوندن باشقہ ابو یوسف ایلہ محمد حضرتلری عام اولان بر کلمہنگ
بعض مصداقلرینی کوسٹروپ، کندیلری کوسٹرمش مصداقلردن
باشقہلرینی مصرفاقدن اخراج ایتدیکلری بزورہ معلوم اولمادی.

«سبیل الله» سوزینه ایمان و اسلام تقویه سینه سبب یا خود
بتون مصالح عامه داخل اولور ایسه اول وقت روسیه اسلاملی
آراسنه اولان «جهت خیریه» لر خزینه لرینه، طوغریدن طوغری
واجب صدقه لری تابشرمق جاغز اولور. زیوا بو مصرف تملیک
ایچون دیدیکلری لام یوقدر.

«سبیل الله» حقنده سوز سویلادیکلری وقت ابرؤ یوسف
و محمد، امام شافعی و مالک هم باشقه مجتهدلرک تیللرنک مکتبلر
و مدرسه لر، مسجدر و کوهر لر، شاگردلر یور مادیکینه استغراب
و تعجب ایدنلر وار. واقعا کوز اوگمزه متقدمین و متأخرین
آثارندن خلی شیلر طررر ایسه ده مذکور مجتهدلردن بویل بر سوز
نقل ایدلیکی کورلماز.

بونک سببی بوکونگی روشلرده آنلر عصرنک مکتبلر و مدرسه لر
اولنمادیغی، تحصیل ایچون ده شاگردلرک مخصوص برارده یغولوب
طور مادقلر یسر. حتی امام ذهبی، اسلام دنیا سنده ائک ایلک تاسیس
ایدان مدسه تاریخنی بشنچی قرن هجریده اولمق اوزره کوستور.
ذهبینک بو خبری خواه درسمت اولسون و خواه اولمامون، امام
محمد و مالک عصرلرنده بو عصرده اولان مکتبلر، مدرسه لر روشنده
درسخانه لر اولمادیغی معلومدر. اولنمایش شیلرک تیللرگه کر-
میه چکی طبیعدر. مسجدر و کوهر لر ایچون بو وقتلرده زکاتندن
باشقه خزینه لر کوب اولنور ایدی.

(۶) «ابن سبیل» تفسیرنده اهل علم جزئی بر اختلاف
ایندیکلری صوئک بوندن مراد «مسافر» در دیدیکلرنده طنزه
کوره منفقردر. فقط معاصرلرمزدن بر ذات: «ابن سبیل» دن

مراد بوللره اوراملره تاشلاندىق بالالردر ، نسبت ايدلنورگه آتا و -
 آنالرى ، قوم و قبيلهلرى معلوم اولماديغىدىن اورام و بولدىن تابلوق
 مناسبتى ايله - ابن سبيل - ديه تعبير ايدلنورلر ، بناء عليه زكات
 خزينه سندن ، تاشلاندىق و تابلوق بالالرنى تربيه ايدرگه ، اگرده
 « ابن سبيل » سوزندن قطعى روشده بونلرى اراده قيلمق ممكن
 اولمازسه اول وقت بويله بالالرى « ابن سبيل » همومينه كرگزرگه
 تپوشلى « ديه در . اوشبو ذات كنديسى عرب عالمى و عرب اوغلى
 اولديغى جهندن عرب لغتى حقنده بونك ايله دعوالاشورغه حقمز
 يوق . بلسكه اوزى كى عرب اوغلى عرب و عالم اوغلى عالم
 فارشو كلوب منازعه ايتسه ايدر . فى الوانع آيت شريفه ده اولان
 مصر فلرك دورتبسى ملك ايجون ديدبكارى لام ايله استعمال ايدلوب
 ده قالان دورتبسنگ آندن مجرد اولنمه سنده برحكمت اولور . بو
 ايسه اولسكى دورت صنف فردارى زكات مالبنى ملك جهنجه و -
 آندن قالانلرى ده مصالح عامه اولمقلرى جهنجه فائده لنه چكلرپنه
 اشارت اولسه كرك . بناء عليه « سبيل الله » كلمه سينه عطف
 ايدلن « ابن سبيل » هم مصالح عامه جمله سينه داخل مصر فلردن
 اولور . يوقسه بو سوز « مسافر » گه خاص اولوبده تمليك هم
 شرط ايدلسه ايدى « سبيل الله » ه دگل بلسكه « للفقراء » كلمه سينه
 عطف ايدلمش اولور ايدى . « ابن سبيل » ك لقيبطغه اولان دلالتى
 مسافرگه اولان دلالتندن كوچليرا كدر ، شونك ايجون « سبيل الله »
 قبيلندن « ابن سبيل » ي هم مصالح عامه گه حمل ايتمك
 تپوشليدر . *) امام مالك حضرتلرندن : « اوشبو مصر فلرك

*) بوبعث تمامى ايله « المنار » دن آئمشدر . ج ۸ ، بيت ۷۳۵-۷۳۶ .

قانغیسی مهم کورلور اولسه، زکات شوکا صرف ایدلنور، احتمال
که: بر زمانه بو مصرفلردن بعضیلرینک اهبتی آزالور و بعضیلرک
ده آرتور و ایکنچی بر زمانه احتمال که: اش عکسینه چویرلور،
بو سوزی بن علم اهللرندن ایشندم « دبیکی مرویر .

بو سوزلردن آلهحق فائده شولدر که: علم اهللری زکات
مسئله سینى امتک حیات اجتماعیه سینه موافق روش ایله حل ایدر.
که غیرت ایتمشاردر . بوقسه مصرفلرک مسلمان و مطلقا زوجیت
عقدندن خالی اولمقن شرط ایتمازلر ایدی . بو صوفا مسئله حقنده
اجماع اولدیغی منقول ایسه ده، ناقللر خبرینه کوره مذکور اجماع
ایر طرفندن خاتونینه ویرامک درست دگللگی حقنده اولوب ؛
خاتون طرفندن ایرینه ویرامک جائز دگل ایدیکی طو فروسنده
دگلدور .

آلتنچی ملاحظه

زیمستوا و شهر اداره لری خزینه لرندن ویرلهچک اهانلرنی
اسلام مکتبلرینه و دینی مدرسه لره قبول ایتمکنی شریعت اسمندن
منع ایدنلر وار ایدیکی معلوم . بونلرک دلایللری ایسه : « مذکور
خزینه لرده صبیلر و یتیملر حقلری وار، شول جهتدن بونک ایله فائد
لنمک درست دگل » دیمکنن عبارتدر . حقیقت حالک زیمستوا و شهر
اداره لری خزینه لرنده یتیملر و صبیلر حقلری وارمیدر ؟
زیمستوا خزینه سی حکومت طرفندن برکه صالحنشدک . ائک ایلا
ملک ایدلدیکی و یا که نیچوک اولسه ده فائده لنمک حق ویرلدیکی
وقت زیمستوا نالوغنی ادا ایتمک ایل شرط ایدلمشدر . میراث قالسه

وصاتلسه مبرائلیغی و صاتلوی اوشبو شرط ایله تصدیق ایدلنور. بو-
 نین باشقه زیهستوا نالوغی برنی تعبیر ایچون اولور. شول فالوغ
 ویرلامادیکي تقدیرده برار خراب و بر باد حالده قالور. مثلا باهای
 اویازی « عرب » اولی برینگ هر بر دیساتنه سی سنوی ایکیبوز
 صوم فائده کنورر ایسه بو فائده بوللرک بېخشیلغی و کوپرلرنگ
 توزوکلگی، پوچته و تیاغراملرک منتظم اولدیغی سببنددر. بو
 شیله اولماسه ایدی مذکور دیساتنه بوز صوملق ده محصول کنوره
 آلاماز بلکه صاتار اورن اولمادیغی سببلی تیرس اولوب فالور ایدی.
 مذکور برنگ معورلگینه کوپرلر، بوللر نه قدر یاردم و برر اولسه
 خلقک سلامتلیکی، علم و فهلی اولمقلغی و سائر حاللر شول
 درجه ده یاردم و برر.

یتیم ملکی اولان بر دیساتنه بر ۵ تین ۱۰ تین نالوغ
 تولامک سببندین بوز صوم فائده آلور اولسه، بونک نه برنده
 یتیم حق اولور؟

شهر اداره سی خزینه هینه بیغولمش با باقار هم اوشبو قییدندر
 ایکنچیدن شهر اداره سی و زیهستوا خزینه لرینه بیغولمش با باق.
 کدین آلمسه ده آلسون و بر و چیلرک ملکلرندن تمام هیقه مشدر. بو
 برلرده اولان آنچه هیج کیمک خصوصی یا که مشنرک ملکی اعتبار
 ایدلماز. بونلر مصالح عامه گه صرف ایدلماک شرطی ایله
 حکومت حمایه منده اولان خزینه لردر.

شهر و زیهستوا اداره لری طرفندین صالمنشی کوپرلردن،
 بوللردن بورمکنی و عهوما فائده لیمکنی شریعت اسمندن حرام
 کورمادیکاری حالده بالسنکز مکتب و مدرسه ایچون فائده لیمکنی

حرام كورمك نه كىي وجهلر واردر؟ حالبوكه عالم و دىن اوقومق
 طوغروسنده اولان ضرورت، كوپر و يوللر ضرورتدىن كوب
 درجهده كوچلبدر .

فقط شهر اداره لرندىن وزيمستوا خزينه لرندىن
 بزم مى و دىنى مكتهلر مز ايچون كفايت ايدراك قدر اعانت
 و ير اوب طورلىق احتمالى يوقدر . شونك ايچون خباللر ايله
 آلدانوب طورلىق بيرينه فرصتلىرى غنيمت بيلوب بو طوغروده
 جدى بر اش كوسترمك ممكن اولمقچلبدر، يوقمبدر؟

كبلچكده اولاقق عهومي اوقو نظاملر ينى اهل اسلام اوز-
 لرى بر قدر اجتهاد ايدوب بالالرينك دىنى و مى علملر ينى لازم
 درجهده اوقورلىق صورتده ترتيب ايتدرر اولسه لرك بيوك
 موفقيت عد ايدلنور، شونن باشقه فائدهلى بر اش چيقاچقى
 شمدى مامول دگلدر . مامول خلافيه بر شى اولور ايسه بر
 ديهك يوق . خاطرلره كله گان اشلردن كوپلر كوز اوكلرينه
 كلوب طورلر .

« رضاء الدين بن فخرالدين »

فہرست

بیت

۹	مکتب و مدرسہ لرحقندہ سوائل
۱۲	سامار شہرندہ جمعیت معلمین جوابی
۱۴	بارناول شہرندہ امام محمد نجیب جوابی
۱۷	فو ما قریہ سندہ ملاذکی جوابی
۲۰	اؤفا شہرندہ ضیاء الدین السکمالی جوابی
۲۸	بوا شہرندہ عبدالرحمن عبدالروف جوابی
۳۳	سراج امیری جوابی
۳۶	آدم قریہ سندہ امام محمد جوابی
۴۰	مصرده اولان روسیہ لی شاکر دلر جوابی
۴۵	مطبع اللہ افندی ملاحظہ سی وانتقادی
۴۹	اوشبو مسئلہ گہ عائد ملاحظہ لرح
>	برنچی ملاحظہ، خلقہ زنگ مکتب مسئلہ ارینہ اہمیت ویر مکاری
۵۰	ایکنچی ملاحظہ، ہومی صورتہ دین درس لری اوقومق
۵۲	اوجونچی ملاحظہ، مکتب لری اصلاح
۵۳	دورتچی ملاحظہ، مکتب و مدرسہ لری ایچون آقچہ تابقی
۵۴	بشنچی ملاحظہ، زکات مصر فلری و مکابلر
۶۱	آلتنچی ملاحظہ، زیستوا و شہر خزینہ لری ننگ اہانتلری

« کریموف، حسینوف و شرکاسی » اورنبورغ هم اوفاده .

جغرافیا معلمی ابتدائی مکتبلر ده جغرافیا اوفوماغان بالالرنی اوقو

آفریقا، شمالی و جنوبی آمریقالر، آسیا، آفستریلیا، یاوروپا خریطه لری و ۲۸ ندر جغرافیا اوقوتقاندہ لازم اولغان رسملر ایله مکتب بالالری ایچون آکلارلق پیدا گوگیا قاعدلرینه بنا ترتیب قیلنوب باصلدی . ۱ جز . پوچته ایله ۱۴ تین .

۲ جز . رشدی لوگه مخصوص آبروچه بارچه مشهور میلکت لرنک

خریطه لری ایله باصامشدر . ۱۵ تین ، پوچته ایله ۱۷ تین . بورسالر ایله درس لرنی تعلیم ده آبروچه اطلاس لازم اولمادقندن اوقو و اوقتو یکل اولاچاقدر .

هر مشهور کتابچیلر ده ساتلمقده در . آقچه اورنینه مارقه هم مقبولدر .

آدرس : « Оренбургъ , Уфа , Т-ву «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и Ко»

ТОВАРИЩЕСТВО

Паровой типо-литографіи «Каримовъ, Хусайновъ и К^о.»

Оренбургъ - уфа

« کریموف، حسینوف و شرکاسی » نك اوفاده هم اورنبورغه

پار اوای هم ایلیکتیریك مطبعه لر نده

پخته ، تیز ، گوزل و نفیس ایدوب اشلر گه

مطبوعات عالمنده نه قدرلی زور و کچک اولسون همه اشلر

قبول ایدلدر . یخشلی و آرزان اشلاوی ، وقتنده اولگرتوی

ایله بزنگ مطبعه مز رقابت قبول ایدلماسلک درجه ده ایدیکی

حرمتلو مشتریلرمزه معلومدر .

اشنگ یخشلیقی ، پخته لکی ، تیز اولسگروی و بهالرننگ آرزانلقی باشقه وان

توباک مطبعه لر گه قاراغانده تیگداشسرونی قبول ایدر لک توگلدر .

مراجعت ایچون آدریس :

Оренбургъ , Уфа , Т-ву «Каримовъ, Хусайновъ и Ко»

«گريهوف، حسينوف و شرکاسی»

نگ نشریاتندن یا شما باصلغان کتابلر :

شیطانلق یگل بولسه ده

الله امری حکمدر .

محرری: غراف لیف تولستوی. مترجمه

سی: خدیجه بنت شاه احمد امیر و ژا. بهاسی ۶

تین، پوچته ایله ۸ ۰.

شیطان ایله ایگونچی

بونگده محرری: غراف لیف تولستوی

بولوب مترجمه سی خدیجه خانم امیر و ژادر .

بهاسی ۶ تین ، پوچته ایله ۸ تین .

الیاس

بونگده محرری: غراف تولستوی اولوب

مترجمه سی خدیجه خانم امیر و ژادر .

بهاسی ۶ تین، پوچته ایله ۸ تین

اوشبو اوچ رساله مشهور فیلسوف تولستوی اثری

بولدی جهندن مندرجه سی حقنده فکر یورتو

شأنمز بولمادغندن بوسینی قارئلر مزگه طابشروب

توصیه مز آنچق آلوب مطالعه ایتیکدر .

Адрес : Уфа یا کہ Оренбург

Т-ву «Каримовъ, Хусанновъ и Ко.»